

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

**Nástroje zajištění bezpečnosti handicapovaných osob s akcentem na
asistenční a vodící psy**

Nikola Klimešová

**Bakalářská práce
2016**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikola Klimešová**
Osobní číslo: **E13227**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Název tématu: **Nástroje zajištění bezpečnosti hendicapovaných osob
s akcentem na asistenční a vodící psy**
Zadávající katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

V oblasti ochrany obyvatelstva představují specifickou skupinu hendikepované osoby. Pro zajištění jejich bezpečnosti jsou využívány různé nástroje, jedním z nich jsou asistenční a vodící psi. Cílem práce je zmapovat historii a současnost využívání asistenčních a vodících psů a vyhodnotit jejich význam z hlediska ochrany obyvatelstva včetně ekonomického posouzení.

Osnova:

- Problematika hendikepovaných osob.
- Vodící a asistenční psi úloha a význam.
- Hendikepované osoby při mimořádných událostech.
- Zajištění hendikepovaných osob (Případová studie).

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

FRANCEOVA, E.; HUTAROVA, I. Co je vlastně asistenční pes : Japan chin a spol. v životě zdravotně postižených. Praha : SPMP OV Praha 5, 2005. 96 s. ISBN 80-903705-0-0.

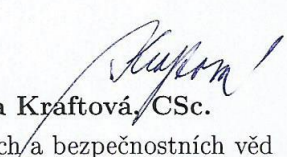
JASENOVCOVÁ, H.: Historie výcviku vodících psů. Svět psů: Kynologický časopis pro všechny chovatele a milovníky psů nejlepších přátel člověka. Praha : MINERVA CZ, 2007. ISSN 1211-2976.

LINHART, P. Ochrana člověka za mimořádných událostí. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2003. ISBN 978-807-1688-693.

PACINDA, Š., PIVOVARNÍK, J. Kolektivní ochrana obyvatelstva. Vyd. 1. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010, 118 s. ISBN 978-80- 86640-67-9.

SLOWÍK, J. Komunikace s lidmi s postižením. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 155 s. ISBN 978-80-7367-691-9.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.

Ústav regionálních a bezpečnostních věd

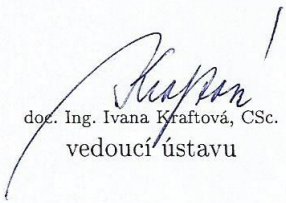
Datum zadání bakalářské práce: 29. září 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: 29. dubna 2016

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 29. září 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 4. 2016

Nikola Klimešová

PODĚKOVÁNÍ:

Ráda bych tímto poděkovala své vedoucí práce doc. Ing. Ivaně Kraftové, CSc. za její odbornou pomoc, cenné rady, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce a čas, který mi věnovala. Její odborné rady a připomínky pro mě byly velkým přínosem.

ANOTACE

Práce se zaměřuje na bezpečnost hendikepovaných osob. K jejímu zajištění slouží nejenom složky IZS v případě mimořádné události, ale lze sem zařadit i asistenční a vodící psy, kteří pomáhají zajišťovat bezpečnost těchto osob v běžném životě. Práce jednak definuje a klasifikuje osoby se zdravotním postižením, jednak prezentuje relevantní poznatky o asistenčních a vodících psech, a to s akcentem na českou právní úpravu. Jsou v ní představeny dvě vybrané organizace, které pomáhají hendikepovaným osobám. Pozornost je věnována institucím, které se nejvíce podílejí na zajišťování bezpečnosti hendikepovaných osob. Cílem práce je odpovědět na výzkumné otázky, které směřují k určení míry zajištění bezpečnosti osob se zdravotním postižením nejen v běžném životě, ale zejména při mimořádných událostech.

KLÍČOVÁ SLOVA

hendikepované osoby, vodící a asistenční psi, mimořádná událost, bezpečnost

TITLE

Resources ensure the safety of disabled persons with an emphasis on assistance and guide dogs

ANNOTATION

This work is focused on the safety of disabled persons. To ensure this not only serves IRS components in a case of emergency, we also include the required assistance as well as guide dogs which helps to provide the ongoing safety of disabled people in day to day life. This work defines and clasifies people with health problems and presents relevant knowledge about assistance as well as guide dogs with the emphasis on Czech legislation. They perform two selected organizations, which helps disabled persons. Attention is the key focus of the institutions which helps disabled persons most. The aim is to answer the researched questions, to give a determined degree of safety for disabled persons for day to day life, as well as extraordinary occasions.

KEYWORDS

disabled persons, guide and assistance dogs, extraordinary event, safety

OBSAH

ÚVOD	9
1 CHARAKTERISTIKA ZDRAVOTNÍHO POSTIŽENÍ.....	11
2 KLASIFIKACE ZDRAVOTNÍHO POSTIŽENÍ	14
2.1 TĚLESNÁ POSTIŽENÍ	14
2.2 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ	15
2.3 ZRAKOVÁ POSTIŽENÍ.....	16
2.4 SLUCHOVÁ POSTIŽENÍ	17
2.5 ŘEČOVÁ POSTIŽENÍ	19
2.6 DUŠEVNÍ POSTIŽENÍ	19
2.7 KOMBINOVANÁ POSTIŽENÍ.....	21
2.8 OSOBY S CIVILIZAČNÍMI CHOROBAMI	22
3 OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM V ČR.....	24
3.1 EVIDENCE OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM V ČR	25
4 ASISTENČNÍ A VODÍCÍ PSI	27
4.1 VÝVOJ VZTAHU ČLOVĚKA A PSA	27
4.2 CANISTERAPIE	28
4.3 HISTORIE VÝCVIKU ASISTENČNÍCH A VODÍCÍCH PSŮ	30
4.4 KLASIFIKACE ASISTENČNÍCH PSŮ	31
4.5 ASISTENČNÍ PES A ČLOVĚK SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	32
<i>Vodící psi pro nevidomé.....</i>	<i>32</i>
<i>Asistenční psi pro tělesně postižené</i>	<i>33</i>
<i>Signální psi</i>	<i>34</i>
<i>Vodící psi pro klienty se ztrátami paměti.....</i>	<i>35</i>
<i>Psi poskytující emocionální podporu</i>	<i>35</i>
4.6 PLEMENA VYUŽÍVANÁ PRO ASISTENCI	35
4.7 ASISTENČNÍ A VODÍCÍ PSI A ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA	36
<i>Financování výcviku</i>	<i>36</i>
<i>Příspěvky na výživu a veterinární péči.....</i>	<i>37</i>
<i>Práva přístupu do veřejných prostor</i>	<i>37</i>
<i>Používání vodítek a náhubků</i>	<i>38</i>
<i>Placení místních poplatků.....</i>	<i>38</i>
5 HELPPES A TYFLOCENTRUM PARDUBICE, O.P.S.....	39
PŘEDSTAVENÍ ORGANIZACE HELPPES.....	39
HOSPODAŘENÍ HELPPES	42
PŘEDSTAVENÍ ORGANIZACE TYFLOCENTRUM PARDUBICE, O.P.S.	45
HOSPODAŘENÍ TYFLOCENTRA PARDUBICE, O.P.S.	47
6 ŘÍZENÉ ROZHOVORY	49
6.1 MAGISTRÁT MĚSTA PARDUBIC	49
6.2 HZS PARDUBICKÉHO KRAJE	53
6.3 PANÍ J.	54
6.4 SHRNTUÍ ŘÍZENÝCH ROZHOVORŮ.....	57
ZÁVĚR.....	59
POUŽITÁ LITERATURA	63
SEZNAM PŘÍLOH	67

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Statistika plemen vycvičených za období činnosti Helpes (2002-2014).....	40
Tabulka 2: Statistika klientů Helpes dle typu postižení za celé období trvání Helpes (2002-2014).....	42
Tabulka 3: Náklady Helpes od 1.1.2006 do 31.12.2014 v tis.Kč.....	43
Tabulka 4: Výnosy Helpes za období 2011 až 2014 v tis.Kč.....	43
Tabulka 5: Statistika využití služeb TyfloCentra Pardubice, o.p.s. (počet klientů).	46
Tabulka 6: Hospodaření TyfloCentra Pardubice, o.p.s. v tis.Kč.	47

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Podíl zdravotně postižených osob na celkovém počtu obyvatel ČR v roce 2012 .	24
Obrázek 2: Zastoupení typů zdravotního postižení v ČR v roce 2012.....	25
Obrázek 3: Umístění vycvičených psů podle krajů ČR za celé období činnosti Helpes (2002-2014).....	41
Obrázek 4: Hospodářský výsledek Helpes v letech 2011 až 2014.....	44
Obrázek 5: Složení hlavních přispěvovatelů TyfloCentra Pardubice, o.p.s. v roce 2014.	48

ÚVOD

Otázka hendikepovaných osob je v současné době často zmiňované téma. Nejčastěji se řeší sociální příspěvky státu nebo zapojení zdravotně postižených osob na trhu práce, ale je dostatečně zajištěna bezpečnost a ochrana hendikepovaných osob v případě mimořádné události i mimo ni? Mimořádná událost může nastat nečekaně, obvykle velmi rychle a může postihnout jakýkoliv subjekt. Maximální snaha o vytváření podmínek pro rovné příležitosti všech občanů vyspělých zemí světa je jedním ze základních cílů jejich hospodářské a sociální politiky. Míra vlastní realizace stanovených konkrétních cílů pak odráží skutečnou kvalitu životní úrovně občanů těchto zemí, a to včetně osob se zdravotním postižením

Pomoc postiženému jedinci je jednou ze základních povinností složek integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) při řešení mimořádných událostí a krizových situací. Převážně se složky IZS setkávají s běžnou populací, která dovede reagovat na pokyny a informace podle svých možností a zkušeností získaných při vzdělávacích akcích pro širokou veřejnost, případně z informačních letáků a brožur. Poněkud opomíjenou skupinou, která ale vyžaduje o to více pozornosti při poskytování pomoci, jsou obyvatelé se zdravotním postižením.

K zajištění bezpečnosti hendikepovaných osob slouží nejenom složky IZS v případě mimořádné události, ale lze sem zařadit i asistenční a vodící psy, kteří pomáhají zajišťovat bezpečnost těchto osob v běžném životě. Jednou z hlavních otázek této práce je, zda je vodící pes důležitý pro zajištění bezpečnosti osoby se zrakovým postižením. Většina hendikepovaných osob, které vlastní asistenčního či vodícího psa, který jim pomáhá, se snaží být co nejvíce soběstačné. V případě vzniku mimořádné události jsou ale hendikepovaní občané závislí hlavně na pomoci rodiny nebo lidí v jejich blízkém okolí. Další důležitou otázkou této práce je, zda v České republice existuje určitá databáze osob se zdravotním postižením, která by mohla napomoci k ochraně a bezpečnosti hendikepovaných občanů.

Hlavním cílem práce je odpovědět na tyto výzkumné otázky:

1. Existuje v ČR databáze osob se zdravotním postižením, která by mohla napomoci k ochraně a bezpečnosti hendikepovaných osob?
2. Mají orgány krizového řízení a IZS potřebné informace pro zajištění bezpečnosti hendikepovaných osob?
3. Zabývají se orgány krizového řízení a IZS problematikou zajištění bezpečnosti hendikepovaných osob a považují ji za dostatečně vyřešenou?

4. Může vodící pes napomoci zajištění bezpečnosti osoby se zrakovým postižením – nejen v běžném životě, ale i při mimořádné události?

Odpověď na druhou a třetí otázku bude zúžena na podmínky statutárního města Pardubic.

Za účelem dosažení hlavního cíle jsou stanoveny dílčí cíle, a to:

- definovat zdravotní postižení a jeho následná klasifikace,
- vymezit osoby se zdravotním postižením,
- vysvětlit pojem asistenční a vodící pes, popsat historii výcviku asistenčních psů a zjistit, jak může asistenční nebo vodící pes pomáhat osobě s různě vážným zdravotním postižením, zjistit rozdíl mezi asistenčním a vodícím psem z hlediska české právní úpravy,
- popsat poslání, činnost a hospodaření vybraných organizací, které pomáhají hendikepovaným osobám.
- prezentovat řízené rozhovory s institucemi, které mají největší podíl na zajišťování bezpečnosti hendikepovaných občanů v Pardubicích a také s hendikepovaným občanem vlastním vodícího psa.

Na aktuálnosti a potřebnosti řešení problematiky v současné době přispívá v Pardubicích i hrozba evakuace, v případě nálezu nevybuchlé munice v oblasti Parama, kde probíhají výkopové práce.

Při zpracování práce byly použity následující metody a postupy: studium odborné literatury, publikací a článků, důvěryhodných internetových zdrojů a také výročních zpráv organizací Helpes a TyfloCentrum Pardubice, o.p.s. Studium těchto pramenů bylo doprovázeno analýzou, komparací a syntézou těchto poznatků. Významnou použitou metodou byl řízený rozhovor se zvoleným zástupcem, který zastupoval buď instituci (Magistrát města Pardubic, HZS Pardubického kraje) nebo jedince (hendikepovaná osoba s vodícím psem) a následné zhodnocení výsledků realizovaných řízených rozhovorů.

1 CHARAKTERISTIKA ZDRAVOTNÍHO POSTIŽENÍ

Lidé se zdravotním postižením tvoří významnou skupinu – minoritu – občanů České republiky. Na základě kvalifikovaných odhadů se jedná přibližně o 10% obyvatel ČR. Zdravotní postižení jako takové se však přímo dotýká mnohem vyššího počtu obyvatel, neboť většina lidí se zdravotním postižením žije v rodinách. Počet osob, které tak jsou v té či oné míře zasaženy důsledky zdravotního postižení, ať už ve sféře sociální, ekonomické, psychologické a dalších, je daleko vyšší.

Každý, kdo se chce podrobněji zabývat problematikou zdravotně postižených osob, musí si nejprve ujasnit, koho takto označit. Není to vůbec lehký úkol, o čemž svědčí i různorodost legálních definic zdravotních postižení, které se objevují v předpisech jednotlivých států i v mezinárodních dokumentech. V českém právním řádu neexistuje jednotná legální definice osob se zdravotním postižením. Jednotlivé normy používají pro svou potřebu vlastní vymezení tohoto pojmu. V zásadě existuje několik možných způsobů, jak definici zdravotního postižení uchopit.

Záleží především na oblasti, ve které je tento pojem používán. V pracovněprávních předpisech ČR je zdravotní postižení definováno v § 67 zákona 435/2004 Sb., o zaměstnanosti v platném znění (dále jen „zákon o zaměstnanosti“). Podle tohoto ustanovení jsou osobami se zdravotním postižením fyzické osoby, které jsou orgánem sociálního zabezpečení uznány [15]:

- 1) invalidními ve třetím stupni,
- 2) invalidními v prvním nebo druhém stupni,
- 3) zdravotně znevýhodněnými.

Rozdíl mezi jednotlivými stupni postižení vyjadřuje tak zvaná míra poklesu pracovní schopnosti. Na základě určené diagnózy a zákonné vyhlášky ji stanovují posudkoví lékaři jednotlivých správ sociálního zabezpečení.

Ad 1) Invalidní ve třetím stupni

- jedná se o lidi, na nichž jsou následky postižení zpravidla vidět, nebo kteří před krátkou dobou prodělali léčbu závažného onemocnění. Třetí stupeň invalidity je přiznán člověku, jehož schopnost pracovat se snížila nejméně o 70 % proti stavu před úrazem nebo před nemocí.[28]

Ad 2) Invalidní ve druhém stupni

- do této skupiny patří člověk, který má například revmatoidní či psoriatickou artritidu, roztroušenou sklerózu, Crohnovu chorobu nebo problémy s pohyblivostí. Druhý stupeň invalidity je přiznán člověku, jehož pracovní schopnost se snížila o 50 až 69 % proti stavu před úrazem nebo nemocí.[28]

Invalidní v prvním stupni

- na těchto lidech onemocnění velmi často není vidět. Patří sem například člověk s lupénkou, stabilizovaný člověk po transplantaci kostní dřeně, žena po rakovině prsu, osoba, která má těžkou alergii na prach, kardiak a podobně. První stupeň invalidity je přiznán tomu, jehož schopnost pracovat se snížila o 35 až 49 % proti stavu před úrazem nebo nemocí.[28]

Ad 3) Osoba zdravotně znevýhodněná

- tito lidé nepobírají invalidní důchod, ale z pohledu zákona o zaměstnanosti se řadí mezi lidi se zdravotním postižením. Patří sem například lidé s těžší formou astmatu, poruchou zraku, stabilizovanou roztroušenou sklerózou nebo epilepsií. Kvůli své nemoci mohou některé profese vykonávat jen s omezeními.[28]

Školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání v platném znění (dále jen „školský zákon“) pro své potřeby definuje: 1) *„Zdravotní postižení jako mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.“* 2) *„Zdravotní znevýhodnění jako zdravotní oslabení, dlouhodobou nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.“* [47]

V zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění (dále jen zákon o sociálních službách) lze nalézt definici zdravotního postižení, který v §3 písmene g) chápe zdravotní postižení jako *„tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby“*. [42]

Dle Světové zdravotnické organizace v dokumentu Mezinárodní klasifikace poruch, postižení a handicapů se nahlíží na zdravotní postižení jako na částečné nebo úplné omezení schopnosti vykonávat některou činnost či více činností. Je způsobeno poruchou nebo dysfunkcí orgánu. Toto vymezení termínu postižení zahrnuje fyzickou, mentální nebo smyslovou vadu, která může mít přechodný nebo trvalý charakter.[14]

Organizace spojených národů (dále jen „OSN“) definuje osoby se zdravotním postižením v Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením z roku 2007 jako *„osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými*

překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními. “ [24]

Podle Českého statistického úřadu definice osoby se zdravotním postižením zní: *„Zdravotně postiženou je osoba, jejíž tělesné, smyslové a/nebo duševní schopnosti či duševní zdraví jsou odlišné od typického stavu pro odpovídající věk a lze oprávněně předpokládat, že tento stav potrvá déle než jeden rok. Odlišnost od typického stavu pro odpovídající věk musí být takového druhu či rozsahu, že obvykle způsobuje omezení nebo faktické znemožnění společenského uplatnění dané osoby. “ [5]*

Z uvedených definic lze odvodit, že zdravotní postižení je většinou chápáno jako téměř automatický předpoklad k zařazení jeho nositele do oblasti sociální péče, charitativních a odborných aktivit. Postoj k tomuto fenoménu se u každého člověka liší v závislosti na výchově, prostředí nebo na případné osobní zkušenosti.

Člověk se zdravotním postižením je v obecném povědomí stále vnímán jako někdo, kdo potřebuje jen pomoc, ochranu, vedení a péči. Je pravda, že člověk se zdravotním postižením obvykle využívá ve zvýšené míře systémů sociální ochrany, ale pokud je tento úhel pohledu jediným, není pochyb o zkreslování celkového obrazu o životě a možnostech lidí s postižením jako svébytných osobností schopných aktivně utvářet svůj život.

2 KLASIFIKACE ZDRAVOTNÍHO POSTIŽENÍ

Nejběžnějším a nejobvyklejším způsobem vnitřní klasifikace zdravotně postižených je podle kritéria převládajícího zdravotního postižení. Zdravotní postižení se mohou rozdělit na:

- tělesná postižení,
- mentální postižení,
- zraková postižení,
- sluchová postižení,
- řečová postižení,
- duševní postižení,
- kombinovaná postižení,
- postižení civilizačními chorobami.

2.1 Tělesná postižení

Tělesným postižením jsou míněny odchylky, které ovlivňují pohybové schopnosti jedince. To však nejsou zdaleka jediné oblasti, které toto postižení zasahuje či ovlivňuje.

Tělesná postižení jsou přetrvávající nápadnosti, snížené pohybové schopnosti s dlouhodobým nebo podstatným působením na kognitivní, emocionální a sociální výkony. Řadí se mezi ně vady pohybového a nosného ústrojí, tzn. kostí, kloubů, šlach, svalů a cévního zásobení. Dále pak poškození nebo poruchy nervového ústrojí, pokud se projevují narušenou hybností. Příčinou mohou být faktory dědičné, onemocnění či úrazy.[29]

Hlavním kritériem členění tělesného postižení je místo, kde došlo k postižení části těla. Rozlišujeme tedy pět základních skupin tělesného postižení. Jmenovitě jsou to podle [37]:

- obrna centrální a periferní – má souvislost s centrální nervovou soustavou,
- deformace – jsou to vrozené nebo získané vady, které se vyznačují nesprávným tvarem některé části těla,
- malformace – je to patologické vyvinutí různých částí těla, nejčastěji končetiny,
- amputace – je to tzv. oddělení končetiny od těla uměle, většinou je odkládána jako poslední řešení, ale v některých situacích je nevyhnutelná.

Podstatným kritériem pro členění tělesných postižení je také schopnost pohybu, a to především jestli je postižený schopen samostatně se pohybovat bez pomůcek, případně s pomůckami, nebo není schopen žádného pohybu samostatně.

2.2 Mentální postižení

Mentální retardace představuje snížení úrovně rozumových schopností v psychologii označovaných jako inteligence. Tento velmi často užívaný pojem však dosud nebyl uspokojivě definován a psychologové se již velmi dlouhou dobu pokoušejí o jeho přesnější vymezení.

Obecné definice zpravidla chápou inteligenci jako schopnost učit se z minulé zkušenosti a přizpůsobovat se novým životním podmínkám a situacím. Rozlišují se tři základní druhy inteligence [7]:

- abstraktní (projevující se při verbálních a symbolických operacích),
- mechanickou (schopnost operování s předměty),
- sociální (schopnost komunikovat s lidmi).

Hlavními znaky mentální retardace jsou významně snížená úroveň rozumových schopností, obtížnější adaptace na běžné životní podmínky, problémy v oblasti sebekontroly a komunikaci.

Při klasifikaci mentální retardace se v současné době užívá 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, zpracovaná Světovou zdravotnickou organizací v Ženevě, která vstoupila v platnost od roku 1992.[7]

Podle této klasifikace se mentální retardace dělí do šesti základních kategorií [7]:

- lehká mentální retardace – IQ 50-69,
- středně těžká mentální retardace – IQ 35-49,
- těžká mentální retardace – IQ 20-34,
- hluboká mentální retardace – IQ je nižší než 20,
- jiná mentální retardace,
- nespecifikovaná mentální retardace.

Mentální postižení patří k nejběžnějším poruchám nacházejícím se v populaci bez ohledu na rasu, kontinent, ekonomiku a kulturu. Z důvodu četnosti poruchy podléhá péče o osoby s mentálním postižením zvláštnímu režimu. Valné shromáždění OSN přijalo již v roce 1971

Deklaraci práv mentálně postižených osob, která sdružuje národní společnosti zabývající se péčí o mentálně postižené včetně české Společnosti pro podporu lidí s mentálním postižením ČR.[23]

2.3 Zraková postižení

Každý si je vědom, že zrak je jeden z nejdůležitějších smyslů lidského těla. Kdo nemá problémy se zrakem neumí si představit, jak je těžké být slepý - nevidomý. Nevidomý člověk je plně invalidní osobou.

Světová zdravotnická organizace nevidomých uvádí, že na světě žije 150 mil. osob s těžkým zrakovým postižením, z čehož je 38 mil. nevidomých. Rok od roku se tato čísla zvyšují s prodlužováním délky života a s vyšší mírou výskytu zrakových onemocnění osob starších. V Evropě má problémy se zrakem zhruba každý šedesátý člověk. V České republice je takových lidí 150 - 200 tisíc. Dioptrické brýle nosí většina dospělých, ale o vážném zrakovém postižení se mluví, až když brýle nepomáhají zrakovou vadu zcela korigovat. Většinou se nejedná o černou tmu, jde o nevidění nebo o vidění porušené. Není možné se vcítit do nevidomého, zdravý člověk si nese představu světa, umí si představit barvy a umí se orientovat, má představu o věcech, na které si nelze sáhnout.[34]

Rozdělení osob se zrakovým postižením [34]:

- **Nevidomí** - u takto postižených občanů dochází k poruše zrakového orgánu v takovém rozsahu, že člověk ztrácí zrak. Způsobená slepota se projevuje nerozvinutím nebo úplnou ztrátou zrakových schopností. V důsledku slepoty je postiženému znemožněno zrakové vnímání a vytváření zrakových představ. Takový člověk nemá zachovaný světlocit, nerozlišuje světlo a tmu, nevnímá barvy a nemá centrální vidění. Nevidomý má ztížený samostatný pohyb a prostorovou orientaci. Tyto osoby vyžadují zvláštní péči při rozvíjení hmatu a sluchu, výcviku ve čtení a psaní Braillovým písmem, rozvíjení orientačních schopností.
- **Lidé se zbytky zraku** - tyto lidé jsou charakterizováni poškozením zrakového orgánu v takovém rozsahu, že mají jen zbytky zraku. Zbytky zraku způsobují deformaci všech zrakových schopností, závažné omezení vytváření správných zrakových představ a snížení orientace.
- **Slabozrací** - slabozrakost je nevratný pokles zrakové ostrosti na lepším oku v pásmu 0,4 až 0,5 normálního vidění. Slabozraký vidí pouze z poloviny nebo dvacetiny tak

ostře jako zdravý člověk. Slabozraký má obvykle zúžené zorné pole pod 10 stupňů na obou očích - jedná se o trubicové vidění. Toto zrakové postižení se projevuje v částečném omezení zrakových schopností a zkreslenými představami o okolním světě.

2.4 Sluchová postižení

Vady sluchu mohou být geneticky podmíněné, vrozené získané vady, nebo získané kdykoliv během života. Poruchy sluchu jsou různého stupně nedoslýchavosti až hluchoty. Sluchová postižení můžeme členit například podle doby jejich vzniku, a to především s ohledem na vývoj řečových schopností.

Zákon 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob v platném znění, za neslyšící považuje osoby, které „neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem.“ [45]

Typy postižení lze rozdělit takto [23][51]:

- **Hypoakuzie** – nedoslýchavost

Existují tři možné typy nedoslýchavosti a to převodní, percepční a kombinovaná. Nedoslýchavý člověk vždy nějakým způsobem slyší, i když někdy velice málo a zkresleně, ale má sluchový vjem. Nedoslýchavost dělíme na lehkou, středně těžkou, těžkou a velmi těžkou nedoslýchavost.

- **Ohluchlost**

Ohluchlost je ztráta sluchu, která vznikla zpravidla v období dokončování vývoje mluvené řeči nebo zasáhla přímo do již vytvořené mluvené řeči jako komunikačního nástroje. Při tomto postižení se řeč nevytrácí, ztrácí však postupně úroveň formální a chybí běžné tempo rozšiřování slovní zásoby.

- **Hluchota**

Hluchota je vlastně extrém percepční nedoslýchavosti, takový člověk nemá vůbec žádný zvukový vjem. Vše co může vnímat jsou jen vibrace vnímané jinými orgány, než je vnitřní ucho. Skutečně hluchých, neslyšících, lidí je ale relativně málo. Většina lidí, označovaných jako neslyšící, jsou ve skutečnosti velice těžce nedoslýchaví, ale jejich zbytky sluchu jsou naprosto nepoužitelné pro řeč nebo cokoli jiného. V tomto

případě se jedná o praktickou hluchotu. Člověk sice něco málo může slyšet, ale je mu to stejně k ničemu.

- **Hyperakuzie**

Zatím co člověk nedoslýchavý slyší z pohledu normálně slyšící populace méně, potřebuje větší hlasitost pro stejný vjem, tak člověk trpící hyperakuzií slyší lépe a ke stejnému vjemu mu stačí menší hlasitost. Jedná se o opak nedoslýchavosti.

- **Rekrutment fenomén**

Mozek má možnost řídit citlivost sluchového ústrojí a tím se přizpůsobovat okolnímu zvuku. Děje se tak za působení záporné zpětné vazby mezi vnitřním a středním uchem a řídicími centry v mozku. Pokud je okolní zvuk příliš silný, tak mozek vysílá signál ke snížení citlivosti a tím chrání sluch před poškozením a zároveň sám sebe před zahlcením zkreslenými informacemi. Pokud je okolní zvuk tichý, tak se citlivost zvyšuje. Recruitment fenomén je stav, kdy tato zpětná vazba nefunguje, nebo funguje špatně. Recruitment fenomén je známý také jako „vyrovnávání hlasitosti“. To proto, že člověk potřebuje vyrovnanou hlasitost zvuku, aby dobře rozuměl a nebyl mu zvuk nepříjemný. Zákeřné je, když zpětná vazba funguje rozdílně na různých frekvencích.

- **Tinnitus auris**

Tinnitus auris znamená v překladu ušní šelesty. Je to stav, kdy vnitřní ucho vysílá do mozku informace o zvuku, který ve skutečnosti neexistuje. Nebo existuje, ale slyší jej jen postižený člověk. Zvuky, které lidé s tinnitem slyší, jsou různé - od bublání, syčení až po pískání, zvonění a jiné další. Téměř každý člověk, který je postižený tinnitem, slyší něco jiného.

Na základě odborných vyšetření může být stanovena ztráta suchu v decibelech. Podle stupně ztráty lze rozlišit nedoslýchavost přibližně takto [21][23]:

- Normální sluch (0 -25 dB)
- Lehká nedoslýchavost (20 - 40 dB)
- Středně těžká nedoslýchavost (40 - 60 dB)
- Těžká nedoslýchavost (61 – 80 dB)
- Praktická hluchota (nad 81 dB)
- Úplná hluchota při žádném zvukovém vjemu

Lidé s lehkou nedoslýchavostí mívají obtíže se slyšením v hluku, na ulici, v hovoru s více osobami najednou, nebo při sledování televize. Lidé se středně těžkou nedoslýchavostí již potřebují sluchadla, která umožňují dobré rozumění hlasité řeči. U těžké nedoslýchavosti jsou sluchadla nutností a lidé prakticky ohluchlí se bez sluchadel prakticky neobejdou. K dobrému rozumění jim také pomáhá odezírání. U úplně hluchých lidí sluch pomocí sluchadel bohužel korigovat vůbec nelze.[21]

2.5 Řečová postižení

Řečové postižení je jakákoliv porucha řečového ústrojí, tzn. hlasivek či hrtanu, která se projevuje špatnou mluvou či dokonce neschopností mluvit, tedy němotou.

Pojem vada řeči se stále více dostává do povědomí odborníků i laické veřejnosti, protože počet lidí s různými typy vad řeči stále výrazně narůstá. Komunikace, verbální i neverbální je přirozenou schopností člověka. Obtíže s řečí nejsou jednoduchou problematikou. Obecně se hovoří o tzv. narušené komunikační schopnosti.[22]

Narušená komunikační schopnost se dělí na [23]:

- **vývojovou nemluvnost** – opožděný vývoj řeči,
- **získanou orgánovou nemluvnost** – porucha již naučené řeči mluvené, čtené, psané. Například po úrazu mozku, mozkové příhodě a dalších,
- **získanou psychogenní nemluvnost** – jedinec po reakci na zátěžovou situaci ztrácí náhle schopnost komunikovat mluvenou řečí,
- **narušení zvuku řeči** – změna zvuku mluvené řeči z důvodu změny nosní rezonance,
- **narušení plynulosti řeči** – koktavost nebo breptavost,
- **narušení článkování řeči** – narušení artikulace,
- **narušení grafické stránky řeči** – dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie,
- **symptomatické poruchy řeči** – doprovázejí jiné dominující postižení například u osob s mentální retardací, se sluchovým postižením, se zrakovým postižením,
- **poruchy hlasu** – objevuje se určitá odchylka ve výšce, kvalitě a síle hlasu,
- **kombinované vady a poruchy řeči.**

2.6 Duševní postižení

Duševní porucha je v širším pojetí označení pro některé psychické procesy, projevující se v myšlení, prožívání a chování člověka, znesnadňující jeho fungování ve společnosti. Definice

duševní poruchy je ale více. Mezi duševní poruchy se řadí ty z poruch, které se prvotně týkají myšlení, prožívání nebo vztahů k ostatním lidem. Velká část duševních onemocnění vzniká na podkladě nějakých dispozic. Patří zde způsob výchovy, události, které se vyskytují v průběhu života, potíže v mezilidských vztazích, pracovní a existenční starosti. Také bývá přítomen i „spouštěcí faktor“, který vlastní nemoc vyvolává. Některé nemoci mají genetický základ, protože se vyskytují v některých rodinách nebo mohou být vyvolány biochemickými změnami v mozku. Tyto změny mohou způsobit léky, zranění nebo degenerace samotné mozkové tkáně.

V České republice je platná Mezinárodní klasifikace nemocí od roku 1994. Prochází průběžnými aktualizacemi, poslední aktualizace je platná od 1.1. 2014. Podle tohoto dokumentu lze duševní poruchy rozdělit na [23][4][35]:

- **Organické duševní poruchy**

Jsou to duševní poruchy, které se projevují u mozkového onemocnění, poranění mozku nebo jiného poškození vedoucího k mozkové dysfunkci. Patří sem například Alzheimerova demence, demence u Parkinsonovy choroby, alkoholová demence, epileptická demence, progresivní paralýza.

- **Duševní poruchy vyvolané psychotropními látkami**

Nemoci, které spouští užívání psychoaktivní substance, které mohou, ale nemusí být předepsány lékařem. Patří sem akutní intoxikace, syndrom závislosti, fetální alkoholový syndrom, odvykací stav, poruchy způsobené užíváním drog.

- **Schizofrenii a schizofrenní poruchy a bludy**

Schizofrenické poruchy jsou obecně charakterizovány podstatnou a typickou deformací myšlení a vnímání. Nejdůležitější psychopatologické fenomény zahrnují ozvučování myšlenek, bludné vnímání a bludy ovládání, sluchové halucinace, které komentují nebo diskutují o pacientovi ve třetí osobě, poruchy myšlení a negativní příznaky.

- **Afektivní poruchy**

U těchto poruch je základní vlastností porucha afektivity nebo nálady směrem k depresi nebo k euforii. Tato změna nálady je obvykle doprovázena změnou v celkové aktivitě. Většina z těchto poruch má tendenci k recidivám. Začátek individuální fáze je často vyvolán stresovou událostí nebo situací. Nejznámější je manio-depresivní psychóza.

- **Neurotické poruchy**

Mezi nejčastější duševní poruchy patří neurózy. Příčinou neuróz jsou nepříjemné reakce na stresy, které pacient prodělal v minulosti. Vrozené faktory neuróz mají své kořeny v dětství, často plynou z nejistoty. Významnou roli v rozvoji neuróz hraje způsob výchovy. Neurózy zahrnují úzkostnou neurózu, fobie a hypochondrii.

- **Behaviorální syndromy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory**

Do této skupiny řadíme poruchy příjmu potravy jako je mentální anorexie nebo mentální bulimie. Také jsem patří sexuální dysfunkce a neorganické poruchy spánku jako je náměsícnictví a noční můry.

- **Poruchy chování a osobnosti u dospělých**

Patří sem sexuální deviace jako je pedofilie nebo sadomasochismus, dále poruchy osobnosti neboli psychopatie typu paranoidní či schizoidní osobnosti, psychopatická a hysterická osobnost.

- **Poruchy psychického vývoje a poruchy chování a emocí u dětí**

Jsou to specifické vývojové poruchy řeči a jazyka, specifické vývojové poruchy školních dovedností jako dyslexie a dysgrafie. Dále jsem patří autismus, hyperkinetické poruchy a poruchy sociálních vztahů.

2.7 Kombinovaná postižení

Kombinované postižení znamená kombinaci dvou a více druhů postižení u jednoho jedince. Jde o kombinace různých druhů, forem a stupňů postižení. Závažnější postižení, poruchy a vady se velmi často sdružují, mají tendenci vyskytovat se společně, a tak jejich nositel může být postižený více vadami. Kombinované postižení může ovlivňovat emocionální, tělesnou, komunikační i jiné stránky postiženého. Setkat se můžeme i s jinými označeními, jako kombinované vady, vícenásobné postižení, multihandicap, hluboké postižení.[31]

Vrozené kombinované postižení mohlo vzniknout v době těhotenství, během porodu nebo krátce po něm. Nebo může být získané v průběhu života.

Kombinované postižení se dělí na [31]:

- mentální postižení v kombinaci s jiným,
- duální smyslové postižení – například hluchoslepota,
- poruchy chování v kombinaci s jiným postižením,

- tělesné v kombinaci se smyslovým postižením a narušením komunikační schopnosti,
- poruchy autistického spektra.

Dále lze kombinované postižení rozdělit na syndromální a nesyndromální. Syndrom znamená současný výskyt několika typických příznaků určitého onemocnění.

Nejčastěji se vyskytují následující syndromy [31]:

- Downův syndrom
- Apert syndrom
- Prader – Willi syndrom
- Angelmanův syndrom
- Charge syndrom
- Dětská mozková obrna
- Usher syndrom

2.8 Osoby s civilizačními chorobami

Jde o postižení, které není na první pohled vidět, přesto může být velice vážné.

Choroby, které sem lze zařadit [9]:

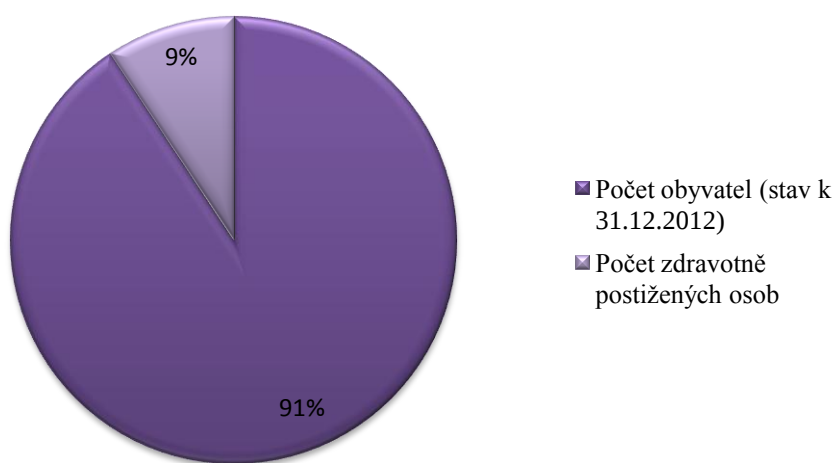
- AIDS,
- alergie,
- celiakie,
- cystická fibróza,
- dědičné metabolické poruchy,
- diabetes,
- epilepsie,
- lupénka,
- lupus,
- mozková mrtvice,
- nemoci mozku,
- nemoci srdeční a cévní
- střevní záněty,
- onkologické nemoci,
- poruchy řeči,

- respirační nemoci a astma,
- roztroušená skleróza,
- stomie.

Vesměs se jedná o osoby chronicky nemocné s poruchou autoimunitního systému, způsobenou dědičností, ale také životním prostředím. Velká část postižených žije v přímém ohrožení života, či s neustálými bolestmi, trpí chronickou nespavostí a je pod stálým psychickým tlakem. Lidé se vzdávají společenských i pracovních aktivit a strádají osaměním. Dlouho se vyrovnávají s diagnózou, rodinné vazby jsou často porušeny. Onemocnění jsou v převážné části v současné době nevyléčitelná.[50]

3 OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM V ČR

Občané se zdravotním postižením tvoří nezanedbatelnou část společnosti, která vyžaduje mimořádnou pozornost ze strany státu. Především je nutné respektovat ústavní práva této skupiny obyvatel, z nich pak zejména právo na vzdělání, zdravotní péči, sociální a právní ochranu, odpovídající možnosti bydlení a pracovního uplatnění, stejně jako v neposlední řadě i na kvalitní soukromý život.

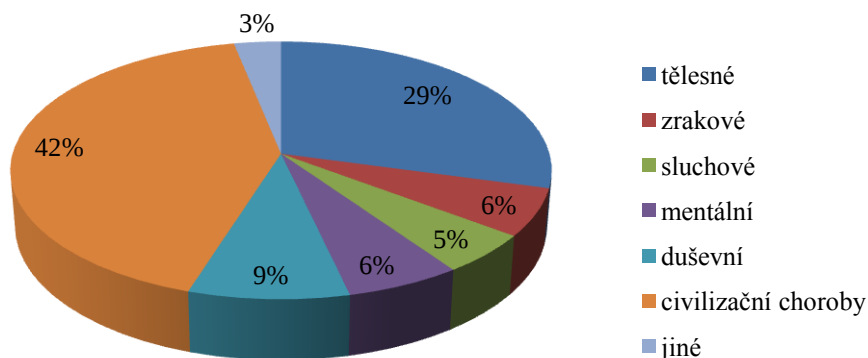

Zdroj: [vlastní zpracování podle 5]

Obrázek 1: Podíl zdravotně postižených osob na celkovém počtu obyvatel ČR v roce 2012

Na obrázku 1 je zachycen podíl zdravotně postižených osob na celkovém počtu obyvatel ČR. Podle výzkumů Českého statistického úřadu, žije v České republice 1 077 673 osob se zdravotním postižením, tedy 9 % občanů z celkového počtu obyvatel ČR je zdravotně postiženo. [5]

Na území ČR tedy žije nemalý počet zdravotně postižených osob s různými typy zdravotního postižení. Český statistický úřad uvádí ve svém výzkumu zastoupení typů zdravotního postižení v České republice.

Zdroj:[vlastní zpracování podle 5]

Obrázek 2: Zastoupení typů zdravotního postižení v ČR v roce 2012

Na obrázku 2 lze vidět, jaká jsou v České republice zastoupena zdravotní postižení. Z celkových výsledků vyplývá, že nejčastějším postižením je postižení civilizačními chorobami (42 %). Druhým nejčastějším postižením jsou tělesná postižení, která představují 29 %. Třetím nejčastějším typem postižení je postižení duševní (9 %). Ostatní typy postižení jako je mentální (6 %), zrakové (6 %), sluchové (5 %) a jiné postižení (3 %) se na celku podílí nižším zastoupením.

3.1 Evidence osob se zdravotním postižením v ČR

Jedinou ucelenou evidenci osob se zdravotním postižením vede v České republice Úřad práce ČR. Tuto povinnost mu udává zákon o zaměstnanosti.

Evidence osob se zdravotním postižením obsahuje [46]:

- identifikační údaje o osobě se zdravotním postižením,
- údaje o omezeních v možnostech jejího pracovního uplatnění ze zdravotních důvodů,
- údaje o právním důvodu, na základě kterého byla uznána osobou se zdravotním postižením,
- údaje o poskytování pracovní rehabilitace.

Podle zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů v platném znění (dále jen zákon o ochraně osobních údajů) jsou údaje z evidence osob se zdravotním postižením určeny výhradně pro účely začlenění a setrvání těchto osob na trhu práce a pro statistické účely.[41]

Evidenci osob se zdravotním postižením si většinou vede každý poskytovatel sociálních služeb, ale jedná se pouze o evidence klientů konkrétního poskytovatele. Určitou evidenci osob s postižením si také vedou některé složky integrovaného záchranného systému jako je například HZS Pardubického kraje. Registrace osob je zde ale dobrovolná, tím pádem není tato evidence stoprocentní.

4 ASISTENČNÍ A VODÍCÍ PSI

Péče o postižené má různé formy a jednou z nich jsou speciálně vycvičení psi, díky kterým mohou hendikepovaní občané zvládat některé úkony, patřící k běžnému životu bez závislosti na jiných osobách.

Asistenční psi jsou psi určené pro pomoc obecně všem zdravotně postiženým. V užším smyslu se v ČR pojem asistenční pes používá pro psy pomáhající tělesně postiženým, zejména lidem na vozíčku. Díky specializovanému výcviku a výběru schopných zvířat na začátku přípravy dovedou mnohem více než běžní psi. V zahraničí se pojem asistenční pes používá v širším smyslu, a to pro pomoc osobám s jakýmkoli druhem postižení. Pro pomoc osobám se zrakovým postižením se v ČR používá označení vodící pes. Vodící psi jsou bráni jako kompenzační pomůcka pro nevidomé a jejich hlavní úkol je provázet nevidomou či slabozrakou osobu a pomáhat jí v běžném životě.

Mezinárodní organizace Assistance Dog International definuje pojmy takto [1]:

- Assistance dog – „*A generic term for guide, hearing, or service dog specifically trained to do more than one task to mitigate an individual's disability.*“
 - všeobecný termín pro vodící, signální nebo asistenční psy, speciálně trénované, aby vykonávali úkoly pro snížení hendikepu jedince.
- Service dog – „*A dog, that works for individuals with disabilities other than blindness or deafness.*“
 - termín pro psa, který pomáhá osobě s jiným postižením, než je slepota nebo hluchota.

V Německu se pojem „Service dog“ nahrazuje pojmem „Behindertenbegleithund“. Pod tímto pojmem si můžeme představit asistenčního psa, který je vycvičen speciálně pro potřeby budoucího majitele, ať už pohybově nebo sluchově postiženého.[2]

Na Slovensku se podle zákona č. 195/1998, Zb. o sociálnej pomoci, označují asistenční a vodící psi termínem „pes so špeciálnym výcvikom“, které vlastní občan s těžkým zdravotním postižením. Nerozlišuje se zde, zda je občan zrakově nebo jinak postižen.[49]

4.1 Vývoj vztahu člověka a psa

Pes se stal pro člověka přítelem a pomocníkem již před mnoha tisíci lety. Kolem původu psa a jeho následné domestikace však panuje mnoho nejasností. Většina vědců se domnívá, že

předchůdcem psa byl vlk, který se začal zdržovat u lidských obydlí, kde se živil odpadky. Fáze přeměny vlka na psa by mohla vypadat následovně [19]:

- fáze – divoký vlk a člověk začínají žít v určité symbióze, ze které mají oba prospěch, například likvidace odpadků kolem lidských táborů a sídlišť,
- 2. fáze – pes se dostává do cílené závislosti na člověku,
- 3. fáze – je zabráněno samovolnému křížení divokých a ochočených psů, vzniká umělá selekce podle účelu a použití psa,
- 4. fáze – člověk se soustřeďuje na vnější vzhled, začíná vytvářet různorodá plemena.

Čím bližší bylo soužití psa s člověkem, tím více člověk ovlivňoval vývoj psa. Důsledky soužití psa s člověkem se projevíly změnami i na stavbě jeho těla takzvanými domestikáčními znaky. Mezi ně patří zmenšování lebky a mozku, méně vyvinuté smysly, celkově menší vzrůst, ztráta typického zbarvení, větší proměnlivost a změna chování.[13]

Se změnou způsobu života lidí se měnily i požadavky na chování psů. Nejdříve byli psi využíváni jako společníci při lovu, poté jako hlídači stád, strážci obydlí nebo při válečných taženích. Postupem času se začal rozvíjet trend, kdy lidé přestali chovat psy jen pro práci, ale začalo se dbát na jejich vzhled a povahu. Začala tak vznikat nová plemena sloužící k nejrůznějším účelům. Začala se vyčleňovat plemena pro sport, pro lov, plemena velkých psů pro armádu a policii či pouze plemena vhodná vzhledem a povahou pro náročnou domácnost. Tento trend pokračuje dodnes, i když se v dnešní době už od některých tradičních využití psa ustupuje. Přesto však lidé nacházejí nové oblasti, ve kterých mohou psi velmi dobře posloužit. Díky svému vyšlechtěnému čichu získali uplatnění ve složkách integrovaného záchranného systému. A v poslední době se psi využívají k terapii nebo jako pomocníci zdravotně postižených osob.[32]

4.2 Canisterapie

Pozitivní účinek soužití člověka se zvířaty byl znám už od počátku časů, kdy lidé začali domestikovat různé živočišné druhy. Pomocí zvířat je možné ovlivňovat široké spektrum tělesných i duševních obtíží člověka. Rytmus současné moderní doby odloučil člověka od přírody, změnil náš každodenní životní rytmus tak, že tyto změny bohužel často vedou k narůstajícímu stresu a psychickým i fyzickým obtížím.[20]

Canisterapie je jednou ze složek zooterapie, která se provádí i s jinými zvířaty, například s kočkami nebo koňmi. Canisterapie je terapie, která využívá pozitivního působení psa na psychické, fyzické i sociální zdraví člověka. Jedná se o podpůrnou formu psychoterapie, která

je výhradně založena na kontaktu člověka se psem a vzájemné pozitivní interakci a klade důraz především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně integračních. Canisterapie dále přispívá k rozvoji jemné a hrubé motoriky, podněcuje verbální i neverbální komunikaci, orientaci v prostoru a zvyšuje motivaci podílet se na vlastním léčebném procesu. Pes je využíván jako koterapeut, což znamená, že je prostředníkem mezi klientem a terapeutem.[36]

Historie canisterapie je dlouhá. Je známo, že dámy ve středověku si své luxusní psíky kladly na břicho při nejrůznějších potížích. U nás je rozvíjena od poloviny devadesátých let minulého století. Zabývají se v ní v několika zdravotnických zařízeních i obecně prospěšných společnostech.[8]

Metody canisterapie lze rozdělit na [3]:

- **AAA** – přirozený kontakt člověka a canisterapeutického psa zaměřený na zlepšení života klienta nebo přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností.
- **AAE** – přirozený nebo cílený kontakt zaměřený na rozšíření nebo zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta.
- **AAT** – cílený kontakt zaměřený na zlepšení psychického a fyzického stavu klienta.
- **AACR** – krizová intervence neboli přirozený kontakt canisterapeutického psa a člověka, který se ocitl v krizovém prostředí, zaměřený na odbourávání stresu a celkové zlepšení psychického nebo i fyzického stavu klienta.

V praxi se tyto metody často kombinují.

Formy canisterapie je možné dělit na [36]:

- **Individuální canisterapie**

Individuální canisterapie zahrnuje setkání jednoho klienta s jedním nebo více canisterapeutickými týmy. Výhodou je uzpůsobení programu klientovi a individuální a cílené působení canisterapeutického psa na potřeby klienta. Je zde možnost intenzivnějšího kontaktu se psem a snížení okolních rušivých vlivů. Nevýhodou je časová náročnost při potřebě uspokojit více klientů.

- **Skupinová canisterapie**

U skupinové formy canisterapie je důležité, aby se zvolil vhodný poměr klientů a canisterapeutických psů. Vzájemnou interakci klientů se psy řídí většinou jedna osoba. Ta musí pamatovat na všechny klienty a sledovat jejich zapojení do činnosti a kontaktu se psem. Musí také koordinovat všechny aktivity tak, aby měli psi zajištění

dostatek odpočinku. Mezi další pravidla pověřené osoby patří neustálý dohled nad psy, seznámení klientů s chováním psů, jejich potřebami, výchovou a přístupem k nim. Výhodou využití skupiny psů je, že si klient může vybrat psa podle svých preferencí jako je vzhled, temperament, plemeno. Mezi další výhody patří uspokojení více klientů. Naopak negativem je, omezená možnost specifikace individuálních cílů a jejich naplňování.

Využívá se především těchto metod [8]:

- Návštěvy terapeutických psů s psovody ve zdravotnických zařízeních a obecně prospěšných společnostech, kde mají za úkol zlepšit psychický stav klientů těchto zařízení.
- Polohování – je to způsob rehabilitace, který využívá tělesného kontaktu psa s tělesně postiženým. Svou teplou srstí pes napomůže k uvolnění svalů a jedinec může při další rehabilitaci zvládnout cviky, které za normálních okolností nezvládne. Tato metoda se může využívat jak ve zdravotnických zařízeních, tak doma.
- Pobyty zdravotně postižených dětí s větším množstvím psů. Hlavním cílem je rozvíjení motoriky, citové stránky osobnosti a sociálního citění.

Canisterapie je hojně využívána také při práci se zanedbanými a týranými dětmi, s onkologickými pacienty, s mentálně postiženými jedinci a pomáhá i lidem s autismem. Negativem na canisterapii je to, že si pacient nemůže utvořit pevný citový vztah s canisterapeutickým psem, protože s ním netráví tolik času a vídají se pouze na terapii.[8]

4.3 Historie výcviku asistenčních a vodících psů

Mezi první asistenční psy patřili vodící psi pro osoby se zrakovým postižením. Nejstarší vztah mezi psem a osobou se zrakovým postižením je znám už z prvního století našeho letopočtu, který je možné najít na nástěnných malbách v ruinách římského Herkulanea. Další záznamy psů, kteří vedou člověka, pochází z Asie a Evropy z období středověku. První pokus trénovat psy pro pomoc osobám se zrakovým postižením pochází až z období kolem roku 1780 z nemocnice pro osoby se zrakovým postižením v Paříži. Nejznámější popsané využití psů pro nevidomé spadá do let 1916 – 17, kdy byli v Německu vycvičeni první vodící psi pro vojáky, kteří přišli o zrak působením bojových plynů používaných za první světové války. Využívanou rasou byl německý ovčák. První organizace pro výcvik vznikla v roce 1928 ve Švýcarsku.[16][36][38]

V České republice se výcvik zaměřoval hlavně na vodící psy pro osoby se zrakovým postižením. Až koncem 90. let 20. stol. vznikly organizace zaměřené i na výcvik psů pro jiný druh postižení.

První zaznamenané pokusy o výcvik psů pro osoby se zrakovým postižením na území České republiky pocházejí kolem roku 1922 až 1924. O výcvik se pokusil přední organizátor kynologie Josef Podhorský. Výcvik vodících psů se však začal rozvíjet až v 60. letech 20. století zásluhou Miroslava Fišera, Josefa Dvořáka, Jana Skuhrovského a Josefa Ambrustera. Jejich práce byla obzvlášť náročná, protože kvůli tehdejšímu režimu nemohli vycházet ze zahraničních poznatků a museli čerpat pouze z vlastních chyb a zkušeností. Postupně zjišťovali, co všechno pes zvládne a co vyžaduje sama osoba se zrakovým postižením od svého čtyřnohého pomocníka.[18]

V roce 1974 založil Svaz invalidů výcvikové centrum pro vodící psy v chemickém podniku Spolana Neratovice. Výcvik vodících psů zde trval pouze 4 roky, poté byl přesunut do podniku Meta Praha, který vyráběl kompenzační pomůcky pro zdravotně postižené. Dokonce se navázala spolupráce se zahraničím a zřídilo se zde výcvikové středisko s vlastním chovem psů, bohužel kvůli ekonomickým důvodům bylo neúspěšné. [18]

V roce 1985 byl založen Klub držitelů vodících psů, který funguje dodnes a jehož hlavním úkolem je podporovat kynology se zrakovým postižením. Tento klub každý rok pořádá Mistrovství ČR ve výkonu vodících psů s názvem Memoriál Miroslava Fišera.

Soutěž se skládá ze dvou částí. První částí je poslušnost, při které soutěžící vydává podle pokynu rozhodčího svému psovi slovně jednotlivé povely. Patří mezi ně obraty na místě, přivolání a odložení psa, aport a další. Rozhodčí hodnotí nejen splnění jednotlivých povelů vodícím psem, ale všímá si i souhry celé dvojice. Druhou disciplínou je frekvence. Tato část probíhá v běžném městském provozu, kde soutěžící postupuje po předem vytyčené trase s přirozenými i umělými překážkami. I zde zadává na pokyn rozhodčího psovi jednotlivé povely. Mezi povely v této části jsou například zahájení chůze a přerušení chůze, nalezení a označení schodů i eskalátorů, nalezení a označení dveří, vyhýbání se statickým i pohyblivým překážkám, nevšímavost k pachovým a zvukovým jevům, označení přechodu pro chodce a bezpečné převedení přes vozovku.[17]

4.4 Klasifikace asistenčních psů

Stejně jako definování pojmu asistenční pes, je obtížná i jejich klasifikace. Rozdělení asistenčních psů podle toho, pro jaké postižení jsou určeni, je pouze teoretické, protože každý

pes je trénován individuálně podle potřeb konkrétního člověka, který může mít různě závažné nebo kombinované postižení.

V zahraničí se asistenční psi dělí na [1]:

- guide dog – pro nevidomé
- hearing dog – pro neslyšící
- service dog – pro osoby s jiným postižením než zrakovým nebo sluchovým

Asistenční psi dle typu pomoci se dělí na [27]:

- Vodící psi pro nevidomé – tzv. slepečtí psi
- Asistenční psi pro tělesně postižené
 - Balanční psi
 - Šikovní společníci
- Signální psi
 - Signální psi pro osoby se sluchovým postižením
 - Signální psi pro osoby se záchvatovými onemocněními
- Vodící psi pro klienty se ztrátami paměti
- Psi poskytující emocionální podporu

4.5 Asistenční pes a člověk se zdravotním postižením

V praxi se výchova a výcvik asistenčního psa řídí potřebami zdravotně postiženého, jako je jeho životní styl, jeho postižení a také se bere důraz na schopnosti, fyzickou zdatnost a povahové vlastnosti psa. Důležitý je výcvik na míru.

Následně je zpracováno, jak může pomáhat asistenční pes lidem s různými zdravotními postiženími.

Vodící psi pro nevidomé

Pes je cvičen, aby dokázal svého majitele bezpečně provést v prostoru ať již doma či venku. Dokážou svého majitele bezpečně vést nástrahami města, převést přes křižovatku i vyhledat volné místo v dopravním prostředku nebo restauraci. Psi umí svého pána upozornit na překážku, obejít ji, jezdit hromadnou dopravou či na eskalátorech. Jsou připraveni ignorovat nedůležité podněty, jako jsou ostatní psi nebo hluk města. Jejich práce vypadá na první pohled jednoduše, ale tito psi se musí na svoji práci velmi soustředit. Na jednu stranu musí na slovo poslechnout svého pána, ale zároveň se od nich očekává, že se dokážou sami rozhodovat při volbě cesty. Musí se správně zorientovat v dané situaci a v případě, že je

nebezpečná, nesmí uposlechnout povel, ale naopak musí sami vyvést svého pána na bezpečné místo.[30][8]

Asistenční psi pro tělesně postižené

Asistenční pes je pro člověka s postižením především praktickým pomocníkem, velkou oporou při zajišťování sebeobsluhy, soběstačnosti a samostatnosti i partnerem do nepohody. Dokáže zčásti nahradit pomoc osobního asistenta či rodinného příslušníka.[27]

Asistenční pes je připravován pro konkrétního žadatele, přesně dle jeho potřeb, možností, schopností a požadavků. Potřebné úkony, které se pes učí pro postiženého, jsou často propracovávány ve spolupráci s odbornými lékaři a fyzioterapeuty tak, aby postižený využíval naučených úkonů psa a zároveň, dle svých možností a schopností, rozvíjel svou jemnou i hrubou motoriku a verbální i neverbální komunikaci. Nejen u dětských klientů je prokázáno, že psi pomocník dokáže uspokojovat citové potřeby postižených, ovlivňovat oblast sociálně emoční, pomáhá rozvíjet sociální vztahy a adaptivní i sociální chování. Většina předaných asistenčních a asistenčních balančních psů jsou zároveň také psy canisterapeutickými o kterých bude zmínka později.[10][8]

Asistenční pes dokáže postiženému pomáhat v běžných, ale pro některé tělesně postižené příliš náročných úkonech, jako je například [10]:

- pomoc při otevírání a zavírání dveří či zásuvek,
- pomoc při svlékání a oblékání,
- rozsvícení či zhasínání světel,
- pomoc při podávání nejrozličnějších předmětů například připraveného jídla a pití z lednice, léků ze zásuvky,
- vyhledání a přinesení zvonícího mobilu,
- pomoc při vstávání a přemísťování například z vozíku do postele,
- pomoc při manipulaci s mechanickým vozíkem jako je přitažení vozíku, pomoc při zapadnutí vozíku do sněhu nebo bahna, narovnání hlavy či vrácení spadlé

ruky na joystick elektrického vozíku, pomoc při přemístění nohou na stupačky vozíku,

- pomoc při obracení ležící osoby,
- pomoc při nákupu jako je podávání věcí z regálů do košíčku či na vozík, odnesení a předání lístečku s nákupem prodavače, odnesení a podání peněženky k pokladně.

Asistenční pes toho umí daleko více než jen tenhle výčet, protože každý den postiženého a jeho asistenčního psa potká mnoho událostí, se kterými si musejí oba poradit. Zkrátka každý pes je vycvičen přesně dle potřeb konkrétního postiženého. Je to pro něj tzv. pes na míru.

V rámci asistenčních psů pro osoby s tělesným postižením jsou specializováni balanční psi a šikovní společníci.

Balanční psi

Jsou určeni pro klienty s poruchou rovnováhy. Díky speciálnímu postroji pomáhají například s chůzí, nástupem do dopravního prostředku, potížích s rovnováhou, při vstávání a při mnoho dalších činnostech.[27]

Šikovní společníci

Jsou určeni pro rodiny, které pečují o osoby s těžkým tělesným postižením. Tito psi nejsou určeni přímo pro osobu s postižením, protože by nebyla schopna se o psa postarat a dávat mu povely. Hlavním úkolem těchto psů je pomáhat osobám, které pečují o osobu s tělesným postižením.[27]

Signální psi

Signální psi jsou určeni k rozpoznávání různých typů podnětů, které postižená osoba nedokáže vnímat.

Signální psi pro osoby se sluchovým postižením

Asistenční signální pes pro osoby se sluchovým postižením je určen pro osoby s různým sluchovým postižením. Dokáže signalizovat zvuky v okolí a člověk s takovým postižením může získat větší jistotu v životě a při běžných denních činnostech. V domácím i venkovním

prostředí pomáhá v mnoha případech tak, aby nebyl neslyšící člověk ohrožen a měl při svém pohybu dostatečnou podporu psího pomocníka.[25]

Pomáhá například v těchto činnostech [8]:

- signalizuje osobu, která na postiženého volá jménem,
- signalizuje zvonění telefonu, SMS, budíku nebo zvonku,
- signalizuje tekoucí vodu v umyvadle či vaně,
- signalizuje zvuky kuchyňských nástrojů jako je varná konvice nebo mikrovlnná trouba,
- signalizuje alarmující zvuky jako sanitka, poplašné zařízení.

Signální psi pro osoby se záchvatovými onemocněními

Jsou určeni pro osoby trpící záchvaty jako je epileptický záchvat, diabetický záchvat a další. Někteří psi jsou schopni vycítit záchvat ještě před tím, než nastane. Jedná se o vrozený instinkt, který nelze psa naučit, je však zcela zřejmé, že je závislý na vzájemném vztahu mezi majitelem a psem. Pes je veden k tomu, aby přivolal pomoc, když se jeho majitel ocitne v potížích kvůli záchvatu. Tento psí šestý smysl je ještě všude ve světě ve fázích výzkumu. V České republice můžeme najít jen pár takto vycvičených psů.[25]

Vodící psi pro klienty se ztrátami paměti

Tito psi sou cvičeni k tomu, aby svého majitele dovedli v pořádku domů v případě, že postižený trpí ztrátou paměti a nedokáže se zorientovat v okolí a neví kudy kam.

Psi poskytující emocionální podporu

Jsou určeni pro postižené, kteří trpí psychickými poruchami a mají za úkol snížit jejich dezorientaci, uklidnit je a navodit pocit bezpečí.

4.6 Plemena využívaná pro asistenci

V současné době se pro asistenci cvičí psi různých plemen. Závisí však na konkrétním klientovi, které plemeno je nejvhodnější pro jeho typ postižení a pro činnost, kterou bude pes vykonávat. Pro výcvik signálních psů pro osoby se sluchovým postižením stačí plemeno menšího vzrůstu, ale pro práci balančního psa je nutné mohutnější a větší plemeno.[8]

Nejzastoupenějším plemenem ve výcviku pro asistenci je labradorský retriever a zlatý retriever. Jsou oblíbení pro svou výbornou a snadnou cvičitelnost. U těchto plemen se však

musí dbát na jejich počáteční výběr, protože je to lovecké plemeno. Je nutné vybrat jedince, kteří v sobě nemají vrozený silný lovecký pud.

Další z častých plemen cvičených pro asistenci jsou ovčácká plemena, jako je německý ovčák, belgický ovčák, švýcarský bílý ovčák, skotský ovčák a border kolie. Tato plemena vyžadují pevnou ruku a aktivního majitele.

V menší míře jsou zastoupena plemena jako pudl velký, který je velmi učenlivý a bezmezně miluje svého pána. Pro náročné zájemce lze vycvičit i plemena typu finský špic, německý boxer, velký knírač nebo bernardýn.[26]

Lze vlastně konstatovat, že výběr vhodných kandidátů pro výcvik záleží spíše na vlastnostech konkrétních psů, než na plemenu.

4.7 Asistenční a vodící psi a česká právní úprava

Právní úprava problematiky asistenčních a vodících psů má několik základních aspektů:

- financování výcviku
- příspěvky na výživu a veterinární péči,
- práva přístupu do veřejných prostorů,
- používání vodítek a náhubků,
- placení místních poplatků.

Financování výcviku

V současné době existuje velký rozdíl mezi výcvikem vodících psů a ostatních typů asistenčních psů.

Vodící pes pro osoby se zrakovým postižením je financován státem, protože vodící psi jsou uznáni jako kompenzační pomůcka.

Všechny ostatní osoby se zdravotním postižením, bez ohledu na jejich postižení nemají nárok na žádný příspěvek na asistenčního psa. Výcvik asistenčního psa je tedy financován buď ze strany klienta nebo z dotačního a grantového řízení. Výcvik je závislý i na finanční pomoci ze sponzorských darů fyzických i právnických osob či z prostředků veřejné sbírky.[10][11]

Vychovat dobrého asistenčního či vodícího psa není levná záležitost. Výcvik vychází zhruba na 250 000 Kč a výcviková centra jsou schopna ročně vychovat kolem 10 asistenčních či vodících psů. [6]

Příspěvky na výživu a veterinární péči

V příspěvcích na výživu a veterinární péči jsou také velké rozdíly mezi tím, zda jde o asistenčního vodícího psa pro osobu se zrakovým postižením nebo asistenčního psa pro osobu s jiným než zrakovým postižením.

Podle již neplatné vyhlášky č. 182/1991 Sb. mohly obecní úřady přispívat částkou 800 Kč měsíčně pouze na vodícího psa pro osobu se zrakovým postižením. Majitel asistenčního psa mohl požádat o tzv. srovnatelnou dávku, ale bylo v kompetenci jednotlivých úřadů, zda mu ji vyplatí nebo ne. Tento předpis byl 1.1.2012 zrušen. Nyní podle nového zákona o sociálních službách dostává zdravotně postižená osoba jednotnou částku a sama si může rozhodnout, na co ji použije.[40]

Výdaje za krmivo a veterinární péči psa si tedy musí zdravotně postižená osoba hradit sama.

Práva přístupu do veřejných prostor

Ve světě je prosazován modelový zákon, vytvořený organizací Assistance Dogs International, který byl původně formulován jako doporučení pro jednotlivé státy USA. Tento zákon řeší problematiku přístupu asistenčních a vodících psů do veřejných prostor, budov, zaměstnání, právo asistenčního a vodícího psa žít v bytě s klientem, odpovědnost za škody způsobené asistenčním či vodícím psem a mnoho dalších. Důležitý je proto, že stanoví, že asistenční či vodící pes má právo přístupu kamkoli, kam jde jeho majitel. [1]

Ochrana práv asistenčních psů a jejich majitelů není v České republice dostatečně vyřešená. Až na výjimky nejsou práva asistenčních psů legislativně ošetřena.

Podle vyhlášky č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných v platném znění mají asistenční a vodící psi právo vstupovat do restaurací, jídelen, holičství, kadeřnictví, provozoven kosmetických nebo podobných služeb. V této vyhlášce je stanoveno, že vstupovat do konzumační části provozovny může pouze vodící pes doprovázející osobu se zrakovým postižením a asistenční pes speciálně vycvičený pro doprovod osoby s těžkým zdravotním postižením. Přítomnost jiných zvířat je zakázána.[39]

Vstup asistenčních psů do jiných veřejných prostor jako například školy, nemocnice nebo úřady není však nikde v právním předpise upraven. Proto je potřeba se předem domluvit se zástupci příslušné organizace a požádat o povolení vstoupit.

Používání vodítek a náhubků

Podle zákona č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání v platném znění je zavedená povinnost používání vodítek a náhubků při pohybu psa na veřejném prostranství svěřena do rukou jednotlivých obcí. Obce tedy mají pravomoc si tato pravidla upravovat. Například v obci Police na Vysočině žije jeden hendikepovaný občan s vodícím psem a náhubek používat nemusí. Záleží tedy na konkrétních obcích, zda tuto povinnost používání vodítek a náhubků budou muset občané se zdravotním postižením s asistenčním či vodícím psem akceptovat, a nebo zda jim úřad udělí výjimku.[43]

Placení místních poplatků

V zákoně č. 565/1990 Sb. o místních poplatcích v platném znění můžeme najít ustanovení v paragrafu 2, ve kterém se píše, že od platby místních poplatků za psa jsou osvobozeny osoby se zrakovým postižením, bezmocné osoby, osoby s těžkým zdravotním postižením a také osoby provádějící výcvik psů určených k doprovodu těchto osob. [48]

5 HELPPES A TYFLOCENTRUM PARDUBICE, O.P.S.

Helppes – Centrum výcviku psů pro postižené o.p.s. (dále jen Helppes) a TyfloCentrum Pardubice, o.p.s. jsou organizace pomáhající hendikepovaným osobám, aby se mohli lépe začlenit do běžného života.

Představení organizace Helppes

„Posláním naší organizace je integrace osob se zdravotním postižením do společnosti a kolektivu, jejich návrat do aktivního života, zařazení do vzdělávacího či pracovního procesu, rozšíření možností při sebeobsluze, získání větší soběstačnosti, nezávislosti, sebevědomí, svobody a bezpečí. To vše pomocí speciálně vycvičených psů v projektu Pomoc přichází na čtyřech tlapkách“.[12]

Helppes je jednou z profesionálních neziskových organizací svého druhu v České republice, která je poskytovatelem sociálních služeb. Pomáhá osobám s nejrůznějšími druhy handicapů na jejich cestě k integraci, soběstačnosti a samostatnosti prostřednictvím speciálně vycvičených psů a poskytuje zcela komplexní soubor souvisejících služeb, a to od zaškolení žadatele o speciálně vycvičeného psa, přes jeho výuku a proškolení, předání psa a secvícení se psem, až po následný servis po celou dobu aktivní služby psa.

Helppes poskytuje všechny své služby pomocí profesionálního týmu nejen odborníků na výcvik psů, ale i pracovníků v sociálních službách s odborným vzděláním pro práci s osobami se zdravotním postižením. Služby jsou poskytovány na základě smlouvy o poskytování sociální služby dle zákona o sociálních službách a standardů poskytování sociálních služeb, které kladou ty nejvyšší nároky na všechny pracovníky, spolupracovníky i dobrovolníky. [12]

Výcvik psů probíhá pod vedením Zuzany Daušové, která je dlouholetá držitelka zlatého odznaku Vzorného výcvikáře I. stupně, také mezinárodní mistryně Rakouska a Slovenska ve výkonu psů a vítězka mnoha národních i mezinárodních „psích“ soutěží.

Tato nezisková organizace byla založena v roce 2002.

Již bylo řečeno, že výběr vhodných kandidátů pro výcvik nezáleží tolik na plemenu psa, ale záleží spíše na vlastnostech konkrétního psa. Škála plemen psů, které Helppes cvičí, je velká.

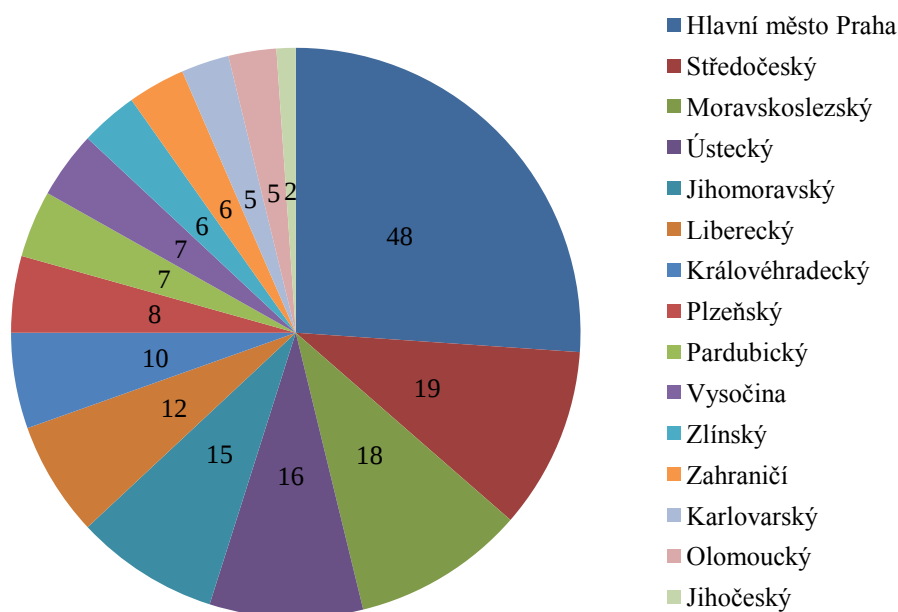
Plemeno	Počet
golden retriever	70
labrador retriever	65
border kolie	8
flat coated retriever	6
německý ovčák	6
kříženec	4
knírač malý	3
rottweiler	3
švýcarský bílý ovčák	3
belgický ovčák	2
pudl velký (královský)	2
svatobernardský pes	2
airedale terrier	1
australský silky teriér	1
cairn terrier	1
řínský špic	1
chodský pes	1
írský teriér	1
knírač velký	1
německý boxer	1
pudl malý	1
výmarský ohař	1
celkem	184

Zdroj: [vlastní zpracování podle 12]

Tabulka 1: Statistika plemen vycvičených za období činnosti Helpes (2002-2014).

V tabulce 1 lze vidět, kolik různých plemen psů Helpes vycvičil za celou dobu jeho působnosti. Nejzastoupenější plemena jsou golden retriever a labrador retriever. V rámci rozšíření služeb a uspokojování potřeb klientů cvičí Helpes psy různých i netradičních plemen. Kterékoli plemeno lze využít pro výcvik, ale u každého plemene je různá složitost výcviku a čas k tomu věnovaný.

Organizace Helpes cvičí pomocníky pro osoby se zdravotním postižením po celé České republice, dokonce pár vycvičených pomocníků putovalo i mimo hranice České republiky.

Zdroj: [vlastní zpracování podle 12]

Obrázek 3: Umístění vycvičených psů podle krajů ČR za celé období činnosti Helpes (2002-2014).

Na obrázku 3 lze vidět umístění vycvičených psů v jednotlivých krajích České republiky za celé období působení neziskové organizace Helpes. Nejvíce vycvičených psů bylo umístěno do Prahy. Více jak 15 psích pomocníků našlo svůj domov ve Středočeském, v Moravskoslezském a v Ústeckém kraji. Nejméně psích pomocníků, lze najít v Jihočeském kraji. Helpes sem umístil pouze dva. Mimo území České republiky našlo svůj domov 6 psů. Psy, které vycvičil Helpes jde najít v USA, Itálii, Austrálii, Německu, Slovensku i ve Švýcarsku.

Organizace Helpes necvičí psí pomocníky jen pro určitou skupinu postižených osob. Helpes dokáže vycvičit asistenčního psa pro každého zájemce, podle jeho hendikepu a potřeb. Mezi zájemce o vycvičení psího pomocníka, čím dál častěji patří lidé s epilepsií nebo se srdečním onemocněním, kdy jim dobře vycvičený pes dokáže naznačit, že se blíží záchvat a tím pádem se na to mohou nějak připravit a mnohdy jim tak může zachránit život.

Typy postižení	Počet
tělesné postižení - vozíček	48
zrakové postižení	43
DMO ¹ (vozíček)	32
kombinované postižení	24
porucha autistického spektra	14
DMO(chodící-berle,chodítko)	12
sluchové postižení	8
tělesné postižení	7
diabetes	7
epilepsie	7
kardio	5
genetické onemocnění	3
Celkem	210

Zdroj:[vlastní zpracování podle 12]

Tabulka 2: Statistika klientů Helppees dle typu postižení za celé období trvání Helppees (2002-2014).

V tabulce 2 lze vidět počet klientů Helppees, kteří si zažádali o psího pomocníka. Jeden psí pomocník může pomáhat i více klientům. Největší zastoupení mají lidé s tělesným postižením, kteří jsou odkázáni na invalidní vozík a lidé se zrakovým postižením, pro které je pes nenahraditelným pomocníkem.

Hospodaření Helppees

Výcvik dobrého asistenčního a vodícího psa není levná a jednoduchá záležitost, je spojena s nemalými náklady na provoz této činnosti.

Náklady Helppees za období 2006 až 2014 v tis.Kč:

¹ DMO – Dětská mozková obrna

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Celkové náklady	3 301	4 052	4 298	4 584	4 592	6 164	9 025	9 859	13 623
Osobní náklady	1 489	1 578	1 786	2 123	1 903	2 083	2 532	2 853	2 893
Provozní náklady - materiálové	986	910	481	589	781	1 250	669	925	1 065
Nemateriálové náklady	796	1 056	1 047	1 120	1 133	2 647	5 542	5 558	8 846
Ostatní náklady	28	46	204	751	773	183	280	521	817

Zdroj: [vlastní zpracování podle 12]

Tabulka 3: Náklady Helpes od 1.1.2006 do 31.12.2014 v tis.Kč.

V tabulce 3 jsou zobrazeny náklady Helpes od 1.1.2006 do 31.12.2014. Je zde vidět, že s vyvíjející se organizací náklady stoupají. Každý rok přibývá více zájemců o vycvičení asistenčního nebo vodícího psa.

Výnosy Helpes za období 2011 až 2014 v tis.Kč:

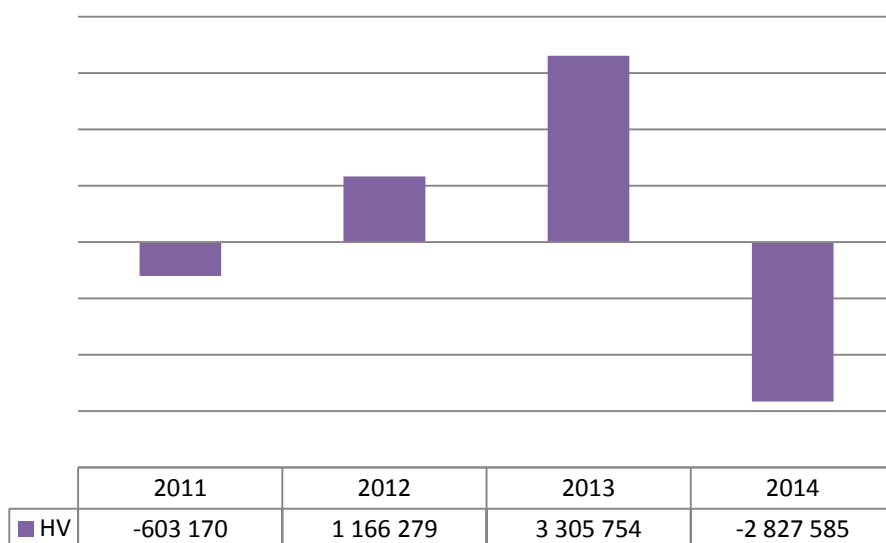
	2011	2012	2013	2014
Celkové výnosy	5 561	10 691	13 363	10 795
Tržby za služby	1 015	847	1 104	562
Úroky bank	11	7	7	6,8
Kurzové zisky	0,8	0	1	0,2
Fond darovaných zvířat	48	24	15	12
Dary, sbírky	3 664	9 107	1 1641	9 274
Členské příspěvky	9,6	9,6	7	57
Dotace MPSV	811	689	585	857

Zdroj: [vlastní zpracování podle 12]

Tabulka 4: Výnosy Helpes za období 2011 až 2014 v tis.Kč.

V tabulce 4 můžeme porovnat výnosy Helpes od roku 2011 až do roku 2014.

Z tabulky 3 a z tabulky 4 můžeme vyvodit výsledek hospodaření v letech 2011 až 2014.

Zdroj: [vlastní zpracování podle 12]

Obrázek 4: Hospodářský výsledek Helpes v letech 2011 až 2014

V roce 2011 vykazoval hospodářský výsledek ztrátu 603 170 Kč. V následujícím roce 2012 byl zisk 1 166 279 Kč. V roce 2013 byl ziskový hospodářský výsledek v hodnotě 3 305 754 Kč. V roce 2014 vykazoval hospodářský výsledek ztrátu v hodnotě 2 827 585 Kč.

Organizace Helpes je nezisková organizace, která je zcela závislá na finančních příspěvcích. Dále je možno vidět kdo nejvíce pomáhal této organizaci v letech 2013 a 2014.

Helpes má mnoho přispěvovatelů, dostává hodně příspěvků od fyzických osob, právnických osob i ze státní správy. V roce 2013 například z právnických osob přispěla více jak jedním milionem korun nadace ČEZ a zaměstnanci skupiny ČEZ. Dále částkou do jednoho milionu korun například Nadace Leontinka, Nadace Naše dítě, Pivovary Staropramen a.s. a mnoho dalších. [12]

Státní správa [12]:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí přispělo v roce 2013 částkou 585 tisíc Kč.
- Magistrát hlavního města Prahy přispěl částkou 87 tisíc Kč.
- Městská část Praha 5 přispěla 60 tisíc Kč.
- Městská část Praha 4 přispěla částkou 50 tisíc Kč.

V rámci veřejné sbírky, jejíž součástí jsou i dárcovské SMS - projekt Fóra dárců „Daruj správně“, do kterého byl Helpes v roce 2008 zařazen, bylo v roce 2013 získáno 298 867 Kč.[12]

V roce 2014 přispěla společnost Scholz & Friends s.r.o. darem nad jeden milion korun. Do jednoho milionu korun přispěla například Nadace naše dítě, Škoda auto a.s. a také RSJ a.s.[12]

Státní správa [12]:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí přispělo částkou 857 tisíc Kč.
- Magistrát hlavního města Prahy přispěl částkou 57 tisíc Kč.
- Městská část Praha 5 vyčlenila příspěvek 70 tisíc Kč.
- Městská část Praha 4 přispěla částkou 20 tisíc Kč.
- Městská část Praha 2 poskytla příspěvek v hodnotě 15 tisíc Kč.

V rámci veřejné sbírky, jejíž součástí jsou i dárcovské SMS – projekt Fóra dárců „Daruj správně“, do kterého byl Helpes v roce 2008 zařazen, bylo v roce 2014 získáno 102 604 Kč.[12]

Helpes je velice vděčný všem svým přispěvovatelům, ať už se jedná o velké dary ze strany právnických osob nebo jenom o menší příspěvek ze strany veřejnosti. Každému přispěvovateli Helpes zasílá děkovný dopis, kde je možné se dočíst, na kterého psiho pomocníka bylo přispěno, a také posílá pozvánky na všechny akce, které Helpes pořádá jako malé poděkování za finanční pomoc (viz příloha C).

Představení organizace TyfloCentrum Pardubice, o.p.s.

TyfloCentrum Pardubice, o.p.s. je poskytovatelem sociálních služeb, jehož posláním je v Pardubickém kraji poskytovat kvalitní a komplexní služby lidem se zrakovým postižením. Organizace byla založena v roce 2003.[33]

Služby TyfloCentra Pardubice, o.p.s. jsou určeny všem osobám s těžkým zrakovým nebo kombinovaným (zrakovým a jiným) zdravotním postižením, které mají zájem řešit svou nepříznivou sociální situaci, působícím na území Pardubického kraje ve věkové struktuře 16 let a výše.[33]

Služby [33]:

- Odborné sociální poradenství - poradenství v oblasti invalidního důchodu, průkazek ZTP a ZTP/P, sociálních dávek pro lidi se zrakovým postižením, poradenství v oblasti života lidí se zrakovým postižením, poradenství o kompenzačních pomůckách včetně půjčovny kompenzačních pomůcek. Služba je poskytována zdarma.
- Průvodcovské a předčitatelské služby - průvodcovská služba zahrnuje doprovázení na úřady, do obchodů, do škol, k lékařům a další, předčitatelská služba zahrnuje přepsání dopisu, pomoc při vyplňování formulářů a jiné. Služba je hrazená dle platného ceníku služeb.
- Sociální rehabilitace - nácvik, vzdělávání a trénink v oblasti práce s náročnými kompenzačními pomůckami (například nácvik obsluhy PC a mobilních telefonů se specifickými softwary pro lidi se zrakovým postižením, práce s kamerovými lupami), vzdělávání v oblasti komunikace, výuka komunikace v anglickém jazyce, podpora pracovního uplatnění, diagnostika osobnosti směřující k pracovnímu uplatnění, odborné přednášky, nácviky péče o domácnost . Služba je poskytována zdarma.
- Sociálně aktivizační služby - společenské, zájmové a sportovní programy například výlety, kuželky, jízda na dvojce nebo společenská posezení . Služba je poskytována zdarma.

Ceny průvodcovských a předčitatelských služeb se pohybují kolem dvou korun za jednu minutu.[33]

Statistika využití služeb TyfloCentra Pardubice, o.p.s. (počet klientů):

	2014	2013	2012	2011
Odborné sociální poradenství	150	130	194	200
Sociální rehabilitace	76	72	70	63
Sociálně akviziční služby	71	71	65	66
Průvodcovské a předčitatelské služby	25	37	27	17

Zdroj: [vlastní zpracování podle 33]

Tabulka 5: Statistika využití služeb TyfloCentra Pardubice, o.p.s. (počet klientů).

V tabulce 5 lze vidět kolik klientů TyfloCentra Pardubice, o.p.s. využilo nabízených služeb od roku 2011 do roku 2014. Nejvíce klientů využívá služeb odborného sociálního poradenství, v roce 2014 využilo tuto službu 150 klientů a bylo realizováno 678 setkání, jako je například osobní schůzka nebo pouze telefonát. Službu sociální rehabilitace využilo v roce 2014 76 uživatelů a bylo s nimi uskutečněno dohromady 1 768 konzultací a 65 skupinových aktivit. Službu sociálně akviziční využilo v roce 2014 71 klientů a realizováno bylo 1291 setkání a 79 skupinových aktivit, jako je například jízda na dvoukole, kuželky, procházky a mnoho dalších akcí. Průvodcovské a předčitatelské služby využilo 25 uživatelů za rok 2014 a bylo celkem poskytnuto 506 hodin těchto služeb. Mezi nejčastějšími důvody pro využití této služby jsou doprovody na úřady, do obchodů, do škol a do zaměstnání.

Hospodaření TyfloCentra Pardubice, o.p.s.

TyfloCentrum Pardubice o.p.s. je organizace sdružující osoby se zrakovým postižením. Většina klientů, kteří do tohoto střediska dochází má i svého vodícího psa. Bohužel byl odmítnut můj požadavek na schůzku se zástupci této organizace.

Hospodaření TyfloCentra Pardubice, o.p.s. v tis.Kč:

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Náklady	1493	2767	3298	2906	3153	5147	5451	4869	5350	4616
Výnosy	1253	2741	3344	2953	3204	5297	5462	4915	5429	4612
Zisk/Ztráta	-240	-26	46	47	51	150	11	46	79	-4

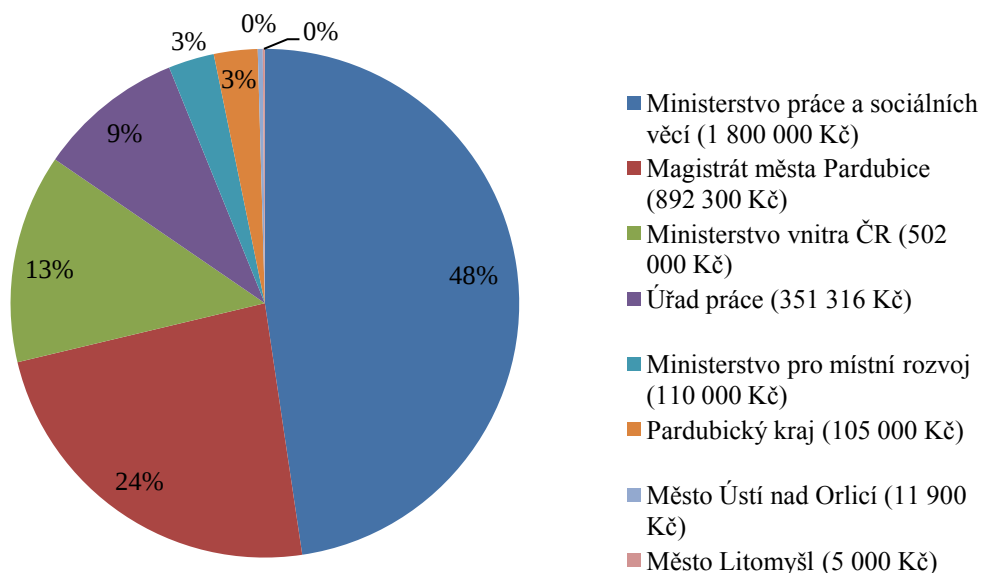
Zdroj: [vlastní zpracování podle 33]

Tabulka 6: Hospodaření TyfloCentra Pardubice, o.p.s. v tis.Kč.

V této tabulce 6 lze porovnat náklady a výnosy TyfloCentra Pardubice, o.p.s. od roku 2005 až do roku 2014. V roce 2005 TyfloCentrum Pardubice, o.p.s. vykazovalo velkou ztrátu. V následujícím roce 2006 ztráta už nebyla tak velká, rok 2007 přinesl první zisk, který se dařilo udržet až do roku 2013. Bohužel v roce 2014 TyfloCentrum Pardubice, o.p.s. spadlo do menší ztráty. V tomto roce byly náklady o něco větší než výnosy, protože zde také mohly působit inflační tlaky.

Stejně jak u Helpes je i TyfloCentrum Pardubice, o.p.s. závislé na finančních příspěvcích.

Složení hlavních příspěvovatelů TyfloCentra Pardubice, o.p.s. v roce 2014 bylo:

Zdroj: [vlastní zpracování podle 33]

Obrázek 5: Složení hlavních příspěvovatelů TyfloCentra Pardubice, o.p.s. v roce 2014.

Na obrázku 4 je vidět složení hlavních příspěvovatelů TyfloCentra v roce 2014. Skoro poloviční podíl zaujímá Ministerstvo práce a sociálních věcí. Značnou částkou se také podílí Magistrát města Pardubice, ten zaujímá skoro čtvrtinu celkových příspěvků.

Zdroje financování TyfloCentra Pardubice, o.p.s. za rok 2014 se skládaly z těchto položek: [33]

- Dotace – v roce 2014 získalo TyfloCentrum Pardubice, o.p.s. v dotačních řízeních finanční částku 4 022 tisíc Kč.
- Příspěvky a dary – na příspěvcích a darech dostalo TyfloCentrum Pardubice, o.p.s. 349 tisíc Kč. Z toho 90 tisíc byl dar od společnosti AstraZeneca Czech Republic s.r.o. na mzdy zrakově postižených zaměstnanců.
- Výnosy TyfloCentra Pardubice, o.p.s. činily za rok 2014 263 tisíc Kč.
- Vlastní kapitál – k 31.12.2014 mělo TyfloCentrum Pardubice, o.p.s. vlastní zdroje ve výši 814 tisíc Kč.

6 ŘÍZENÉ ROZHOVORY

Ke zjištění stavu zajišťování bezpečnosti hendikepovaných osob v městě Pardubice byly vybrány Magistrát města Pardubic a HZS Pardubického kraje, jakožto instituce, které mají největší podíl na zajišťování bezpečnosti těchto osob. K porovnání vnímání stavu zajištění bezpečnosti hendikepovaných osob jsem oslovila paní J., která je zrakově postižená a vlastní vodícího psa, aby tuto problematiku osvětlila i z druhé strany, z pohledu hendikepované osoby.

Byly tedy realizovány tři řízené rozhovory, a to se zástupcem

- Magistrátu města Pardubic
- HZS Pardubického kraje
- paní J.

Řízený rozhovor patří explorativní výzkumné metody. Metoda řízeného rozhovoru byla v této práci použita díky bezprostřednímu kontaktu se zkoumanou osobou, byla zde možnost sledovat její projevy a otázky mohly být kdykoli upřesněny či doplněny o rozvíjející informace. Otázky byly kladeny a formulovány s ohledem na cíl práce tak, aby se z nich daly vyčíst potřebné informace k posouzení, zda je dostatečně zajištěna bezpečnost hendikepovaných občanů v Pardubicích.

6.1 Magistrát města Pardubic

Na Magistrátu města Pardubic jsem navštívila oddělení krizového řízení, kde mi byly poskytnuty potřebné informace ohledně zajištění bezpečnosti hendikepovaných osob na území města Pardubic.

Má město Pardubice přehled, kde bydlí nebo pracují hendikepované osoby?

Když byl součástí magistrátu města Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, který se staral o rozhodování o peněžitých dávkách a o průkazech pro osoby se zdravotním postižením, měl magistrát přístup k databázi osob se zdravotním postižením. Bohužel reformou veřejné správy v roce 2012 mu byl odejmut přístup do této databáze. Reforma se týkala změny v zákoně 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, kdy tyto kompetence vyplácení sociálních dávek přešly z magistrátu města Pardubice

na úřad práce. V současné době tedy magistrát nemá přehled o hendikepovaných osobách, které zde žijí.

Chtělo by město Pardubice z důvodu zajištění bezpečnosti mít tento přehled?

Odbor krizového řízení si je vědom, že tyto informace o hendikepovaných osobách, které by bylo v případě vzniku mimořádné události vyrozumět jsou velice důležité, a tak připomínkoval několikrát ministerstvo vnitra, bohužel bez kladné odezvy.

Jaké můžou nastat v městě Pardubice mimořádné události?

Město Pardubice je velice specifické z pohledu možnosti nastání mimořádné události. Na tuto problematiku můžeme nahlížet ze dvou stran. Z jedné strany vidíme možnost ohrožení ze strany místního průmyslu a druhá strana ukazuje na možnost povodní. Podle odboru krizového řízení je město proti povodni velmi dobře chráněno. Podle výpočtů specialistů by mělo být město dostatečně chráněno vůči stoleté vodě a dokonce by mělo mít ještě půl metru rezervu. Z analýzy rizik, kterou sestavoval odbor krizového řízení, vyplývá, že nejrizikovější místo z pohledu místního průmyslu je seřazovací nádraží, kde jsou desítky cisteren s formaldehydem, čpavkem a dalšími chemikáliemi. Mezi další významná rizika patří oblasti SemtinZone a Parama. Nesmíme také opomenout, že se v Pardubicích nachází významný železniční uzel a také letiště. Podle odboru krizového řízení byl rok 2015 relativně klidný oproti minulým rokům, kdy byla například havárie nitrozních plynů a výbuch v Explosii a.s., i přesto, že probíhaly pyrotechnické průzkumy v oblasti výstavby nové komunikace u Parama a musely se připravit krizové plány v případě nalezení nevybuchlé munice z druhé světové války, kdy na Pardubice padlo přes dva tisíce leteckých bomb. Podle odhadů pyrotechniků může být na celém území města ukryto v zemi z období náletů na Pardubice během druhé světové války několik desítek nevybuchlých leteckých bomb, podstatná část pak právě v okolí vlakového nádraží a Parama, které byly hlavním cílem náletů. První etapa pyrotechnického průzkumu probíhala do hloubky šesti metrů. Druhá etapa, která skončila koncem ledna tohoto roku, byla hloubková a to až do dvanácti metrů v místech výstavby pilotů mostu. Obě etapy pyrotechnického průzkumu byly negativní, nenašly se zde zatím žádné nebezpečné nevybuchlé munice.

Co by se stalo v případě nálezu nevybuchlé munice?

V případě, že by pyrotechnický průzkum nález nevybuchlé bomby objevil, čekala by obyvatelé v okruhu až 1100 metrů evakuace stejně jako všichni, kteří žijí podél trasy, po níž by policejní pyrotechnici munici převáželi k případné likvidaci, pokud by se ji nepodařilo deaktivovat na místě nálezu. Krizový štáb města i magistrát jsou proto neustále v pohotovosti k plnění úkolů podle připraveného scénáře, který byl ověřen i při cvičení krizového štábu "NÁLEZ 2015", které se uskutečnilo 5. a 6. listopadu 2015.

Jak jste řešili chybějící přehled o hendikepovaných občanech, kvůli možnému nebezpečí ze strany nálezu nevybuchlé munice a možnosti plošné evakuace?

Magistrát města Pardubic nabídl organizacím shromažďující hendikepované občany možnost okamžitého varování pomocí SMS zpráv. V případě nálezu nevybuchlé munice, kdy by bylo nutné pozastavit dopravu nebo dokonce evakuovat obyvatelstvo, obdrží organizace textovou zprávu, kterou bude moci dále rozeslat svým členům podle jejich potřeb. Z dvaceti oslovených organizací tuto nabídku využilo pouze deset organizací.

Organizace, které využili nabízené služby magistrátu:

- Tyflocentrum Pardubice, o.p.s.
- LDN Rybitví
- Nemocnice Pardubického kraje
- Pomocník v akci o.p.s.
- Sociální služby města Pardubic
- Charita Pardubice
- Fond ohrožených dětí
- HEWER, z.s.
- Pardubická krajská rada osob se zdravotním postižením
- MIREA

Dále se magistrát města Pardubic snažil dostat informace do povědomí veřejnosti například pomocí webových stránek nebo svého radničního zpravodaje, který by měli všichni občané dostávat do svých poštovních schránek zdarma. Před reformou veřejné správy měl odbor krizového řízení detailně připravený plán možné evakuace lokality u Parama, který propojil s evidencí obyvatel a přímo zjistil, na které adrese se nachází hendikepovaná osoba, o kterou by bylo potřeba se postarat. Bohužel o tyto informace přišel, proto přišel s nabídkou, kdy se každý občan může dobrovolně přihlásit a vyplnit požadavek na zajištění zvláštní péče

(viz příloha č. A). Ozvalo se pouze 10 rodinných příslušníků hendikepovaných občanů, kteří předali potřebné informace. Dále je magistrát domluven s mobilními operátory, kteří by v případě vzniku mimořádné situace odeslali všem lidem nacházejícím se v určité lokalitě nevyžádanou SMS zprávu.

Může si hendikepovaný vzít sebou při evakuaci svého vodícího nebo asistenčního psa?

Pokud by došlo k evakuaci obyvatelstva určité lokality, má hendikepovaná osoba, která vlastní vodícího nebo asistenčního psa, dovoleno vzít si ho s sebou. Týká se to pouze vodících a asistenčních psů, vzít si domácí zvíře je zakázáno a to z hygienických i množstevních důvodů.

Zabývají se krizové plány města Pardubic problematikou hendikepovaných osob?

Bohužel ani krizový ani havarijní plán se přímo problematikou hendikepovaných osob nezabývá, což odbor krizového řízení shledává jako nedostatečné a pokusí se tam tuto problematiku zahrnout.

Pracují na magistrátu města Pardubic hendikepované osoby?

Na Magistrátu města Pardubic pracují osoby s hendikepem, dokonce jeden i na odboru krizového řízení, který teda letos odchází do důchodu.

Zahrnuli jste při nácviku evakuace také hendikepované osoby?

Při posledním nácviku organizované evakuace v roce 2008, kdy se evakovalo kolem 400 občanů, byl přítomen pouze jeden hendikepovaný občan na vozíčku. Nyní se připravuje další organizovaná evakuace, která by se měla uskutečnit v roce 2017. Tento nácvik organizované evakuace by měl být ve větším měřítku, plánuje se evakuovat přes 600 lidí a díky mé návštěvě na odboru krizového řízení se vedoucí krizového řízení rozhodl, že se spojí s organizacemi sdružující hendikepované osoby, jako je například Tyflocentrum Pardubice, o.p.s., a zahrne do této evakuace i hendikepované osoby s asistenčními a vodícími psy.

6.2 HZS Pardubického kraje

Další navštívená instituce v Pardubicích byl Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje, kde jsem se snažila zjistit, jak moc je ze strany HZS Pardubického kraje věnována bezpečnost hendikepovaným osobám.

Máte přehled kde bydlí nebo pracují hendikepované osoby?

Do databáze úřadu práce HZS Pardubického kraje nemá přístup, na pracovišti ale existuje program, kam se mohou hendikepované osoby dobrovolně přihlásit a díky tomuto systému má HZS Pardubického kraje částečný přehled, na které adrese hendikepovaná osoba bydlí nebo pracuje a jaký má typ postižení. Tato jejich databáze je dobrovolná a ne každý občan chce sdělovat tyto informace, i když je to velmi důležité.

Máte pro ně připraveno speciální varování v případě MU?

Určité speciální varování existuje, ale je to zatím v základech, pracuje se na tom. Souvisí to ale s jejich dobrovolnou databází a týká se to pouze osob, které se přihlášily a o kterých HZS Pardubického kraje ví, že mají určité postižení a podle toho se může přizpůsobit.

Pokud HZS Pardubického kraje ví, že se bude muset evakuovat místo, kde se nachází hendikepované osoby, tak zde funguje určitá souhra složek integrovaného záchranného systému, kdy se HZS Pardubického kraje může obrátit na policisty nebo záchranáře, kteří by pomohli tyto hendikepované osoby varovat a následně evakuovat.

Setkali jste se někdy s evakuací více hendikepovaných osob?

HZS Pardubického kraje se setkal mnohokrát s mimořádnou událostí, nejčastěji s požárem, která zasáhla objekt, kde se nacházelo více hendikepovaných osob. Tyto evakuace bývají složité a velmi důležité je informovanost a připravenost místního personálu. V těchto zařízeních by měla probíhat ověřovací cvičení, aby nedošlo k pochybení. HZS Pardubického kraje tuto problematiku řeší a zkoumá, zda je v těchto organizacích vše v pořádku, zda například nemají zatarasené nouzové únikové cesty. Tyto prohlídky se řídí zákonem č. 133/1985 Sb. o požární ochraně. Pokud se někde v objektu nachází více hendikepovaných osob, začleňuje se tento objekt do kategorie činností se zvýšeným požárním nebezpečím. V této kategorii by měl tento objekt splňovat určité náležitosti jako jsou požární řád, požární

evakuační plán, poplachové směrnice, řádná dokumentace, organizace požární ochrany a musí zde být přítomna osoba odborně způsobilá.

HZS Olomouckého kraje realizoval projekt „Vzdělávání osob se specifickými potřebami v oblasti ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému“, neplánujete něco podobného?²

HZS Pardubického kraje zatím nemá naplánován žádný program v takovém rozsahu, jako to probíhalo v Olomouckém kraji. HZS Pardubického kraje se nedávno zaměřil na osoby mentálně postižené v tzv. Projektu Míček. Projekt Míček byl vytvořen jako preventivně výchovná činnost pro hendikepované osoby a měl za úkol podporovat společenskou pomoc těmto občanům. Úkolem Projektu Míček byla snaha vysvětlit mentálně postiženým osobám, jak se zachovat při různých mimořádných událostech, které by je mohly běžně potkat. K těmto mimořádným událostem může patřit požár, autonehoda, nutnost evakuace. Projekt Míček byl rozdělen do dvou dnů. První den probíhaly přednášky zástupců HZS Pardubického kraje a účastníci se mohli vyptávat na to, co je zajímavé. Druhý den se snažili zástupci HZS Pardubického kraje nasimulovat různé krizové situace a účastníci si mohli vyzkoušet své teoretické znalosti v praxi.

Budete se zabývat problematikou hendikepovaných osob dále?

HZS Pardubického kraje problematiku hendikepovaných osob řeší a snaží se ať už prostřednictvím zřízení dobrovolné databáze hendikepovaných osob nebo různých vzdělávacích akcí pro tuto specifickou skupinu a určitě má v plánu v těchto aktivitách pokračovat.

6.3 Paní J.

Paní J. je z Pardubic, je zrakově postižená, vlastní vodícího psa a k tomu je zakladatelka neziskové organizace Sdružení přátel vodících psů, z.s.

Řeknete mi pár slov o Vaší neziskové organizaci, kterou jste založila?

Paní J. založila neziskovou organizaci Sdružení přátel vodících psů, z.s., jejímž cílem je podpora, vyhledávání a oslovování osob se zrakovým postižením, kteří dosud nemají svého

² Viz příloha B

vodícího psa a předávání jim zkušeností, rad a pomoci při opatření a sžíváním se s vodícím psem. Pro paní J. byl její pes cestou k nezávislosti na pomoci rodiny, přátel při pohybu v domě i mimo něj, a tak se snaží pomáhat i jiným zrakově postiženým osobám, aby se co nejdříve mohly začít krok po kroku přibližovat k normálnímu životu.

Kde získáváte finance na provoz?

Od města Pardubic nebo od státu nedostává tato organizace žádné příspěvky. Finance pro provoz získává činností spolku. Pořádá každý rok benefiční koncerty, kam zve sponzory, členy, přátele i širokou veřejnost, dále prezentační akce, kde bývá vystavena kasička. Také prodává reklamní předměty, ale nejvíce je odkázána právě na sponzorské dary. V této organizaci pracuje dohromady asi 40 členů, z toho 5 osob je ve výboru, všichni zde pracují dobrovolně a zdarma.

Působíte pouze v Pardubicích?

Ve většině případů nezisková organizace provádí své činnosti v Pardubicích. Můžeme se s nimi například setkat na Psím festivalu, který se koná na závodišti, dále na akci Retroměstečko, kde byla dokonce postavena tzv. „kavárna po tmě“, kde si mohl každý vyzkoušet, jaké to je bez zraku. Dále zde byla ukázka cvičení vodícího psa, kde se mohli lidé dozvědět, co musí vodící pes všechno zvládat. Dále tato organizace organizuje rekondiční pobyty majitelů vodících psů za účasti odborného instruktora a také závody ve výkonu vodících psů. Letos jedna z hlavních akcí Sdružení přátel vodících psů, z.s. budou sportovní hry pro zrakově postižené na koupališti Cihelna.

Jak probíhá výcvik vodícího psa a kolik to stojí?

Výcvik vodícího psa se skládá ze dvou částí. A to předvýchova a pak vlastní výcvik. Do předvýchovy k vybranému předvychovateli přijde čtyřměsíční štěně, kterému se musí dát stoprocentní péče a věnovat mu co nejvíce času. Musí se naučit základní pokyny, konat potřebu pouze na trávě, nebát se ostatních psů, nebát se aut, nastupovat do autobusu, vlaku, naučit se jízdu po eskalátorech, prostě všechno co by mohl jednou potřebovat, až by na něm byl závislý život nevidomého. V prvním roce se podrobí speciálním zdravotním vyšetřením a pokud projde, tak se vykastruje a přechází k cvičiteli. Samotný výcvik u cvičitele trvá rok a

po zdárném ukončení výcviku je předán svému novému majiteli. Celkový výcvik vodícího psa stojí okolo 250 tisíc korun. Paní J. se svou dcerou předvychovala už 3 vodící psy.

Jaký máte názor na to, že vodící pes je hrazen a asistenční ne?

Paní J. se to zdá spravedlivé, protože výcvik vodícího psa je o dost náročnější a je na něj kladena velká zátěž, vodící pes musí sám přemýšlet, sám vyhodnocovat situace tak, aby nedošlo k újmě na zdraví ani jemu ani jeho majiteli. Na rozdíl od vodícího psa si podle paní J. může i laik vycvičit asistenčního psa sám.

Cítíte se bezpečně v Pardubicích? Jak se Vám cestuje po městě?

Paní J. se v Pardubicích cítí bezpečně, jelikož město zná a natolik důvěřuje svému vodícímu psu, že pro ni není problém kamkoliv ve městě dojít. Kdyby ale svého vodícího psa neměla, nikam by se sama neodhodlala. Říkala, že si neumí představit chodit jen s hůlkou, pes je pro ni velkým přínosem. Za nejnebezpečnější místo v Pardubicích považuje nově opravenou Třidu Míru, je prý nepřehledná a špatně konstruovaná pro nevidomého, jen díky svému vodícímu psu tuto velmi používanou část města zvládá bez větších problémů.

Pomůže Vám někdo když Vás vidí?

Paní J. je sama občas překvapená, jak jsou lidé ochotní když ji vidí s vodícím psem. Hned přijdou, ptají se a snaží se pomoci, i když by to zrovna ani sama nepotřebovala. Jejímu vodícímu psu bude už 10 let a tak ho považuje za zkušeného a bezmezně mu věří.

Setkala jste se někdy, že by Vás nechtěli někam pustit s vodícím psem?

Paní J. se už setkala mnohokrát, že by ji někde s vodícím psem nepustili. Jedná se zejména o restaurace, které jsou na sídlištích a poté o vietnamské obchody se smíšeným zbožím. Setkala se párkrát dokonce s tím, že ji ve vietnamských obchodech naznačovali, ať svého vodícího psa nechá venku uvázaného a pak že bude mít volný vstup. Na druhou stranu ve větších obchodních řetězcích, jako je Kaufland, Albert, Lidl nebo Atrium Palace, je to bez problému. Stává se jí, že ji každý zdraví, ptá se, zda by nepotřebovala pomoci a všichni jsou na ni strašně milí.

Jaké máte výdaje se svým vodícím psem?

Paní J. má naštěstí díky své organizaci krmení pro svého vodícího psa hrazeno sponzorem. Krmení stojí kolem dvou tisíc za pytel granulí, který vydrží necelý měsíc. Mezi další výdaje patří pravidelné veterinární ošetření vodícího psa, kupování pamlsků a dalších potřeb. Větší výdaj pro ni je, že když musí jet do cizího města vlakem nebo autobusem, tak potřebuje sebou průvodce, a pokud má psa i průvodce, tak za vodícího psa už musí zaplatit. Jinak s ní její vodící pes jezdí zadarmo.

Jak byste chtěla být v případě evakuace vyrozuměna?

Pro paní J. by byl nejlepší osobní kontakt, aby za ní někdo přišel, vyrozuměl jí a odvedl na místo evakuace. Neví jestli by sama zvládla v takové krizové situaci někam dojít. Paní J. je ráda, že v případě evakuace by si sebou mohla vzít svého vodícího psa, ale na druhou stranu nechápe, jak může být v evakuačních plánech zakázáno vzít si sebou i domácího mazlíčka. Říká, že pro spoustu lidí je domácí mazlíček jako dítě a sama by se raději evakuovat nenechala, než aby ho tam nechala napospas. Naráží na skutečnost, že si lidé za svého mazlíčka musí platit povinné poplatky, tím pádem by se k tomu mělo přihlídnout a nechovat se ke zvířatům jako k věcem, které se dají doma zamknout.

Máte nějakou připomínku ke zlepšení života hendikepovaných v tomto městě?

Paní J. se v Pardubicích žije dobře. Říká, že na rozdíl od jiných měst, jsou Pardubice přehledné a mají výborně ozvučené semaforey u přechodů pro chodce. Jediné co ji vadí je neohleduplnost zdravých lidí, kteří venčí své psy hned u paneláku na sídlišti. Říká, že už se ji mnohokrát stala nehoda, když šlápla do exkrementu na chodníku. Ona sama se snaží chodit svého vodícího psa venčit co nejdále od budov a hlavně i pro toho psa je to lepší se projít jinde, než dvakrát obkroužit panelák. Tvrdí, že by byla potřeba zásah městských policistů, aby se trochu snažili nějakou osvětou nebo malým finančním upozorňováním těchto lidí, aby si po svém domácím mazlíčkovi uklízeli, když už ho mají.

6.4 Shrnutí řízených rozhovorů

Magistrát města Pardubic ani HZS Pardubického kraje nemá přístup do databáze osob se zdravotním postižením, který má úřad práce.³ Pro Magistrát města Pardubic by byly tyto informace velmi přínosné, hlavně na odboru krizového řízení v případě, že by se musela

³ HZS ČR by měl dle [44] získat větší kompetence a přístup do databáze osob se zdravotním postižením. V současné době je způsob praktické realizace těchto zákonných ustanovení v jednání.

plánovat evakuace osob z určitého území. Magistrát města Pardubic se snaží tento problém řešit, bohužel na ministerstvu vnitra bez kladné odezvy. Přišel i s návrhem, vytvořit si vlastní databázi pro území města Pardubic, ale přihlásilo se to této databázi jen zanedbatelný počet hendikepovaných osob. Hendikepovaní občané spoléhají spíše na pomoc rodinných příslušníků, než aby sdělovali citlivé údaje o své osobě, i když se jedná o zajištění jejich bezpečnosti. Proto se Magistrát města Pardubic snaží oslovit organizace sdružující hendikepované osoby, aby se v případě nastání mimořádné události dostali informace o nebezpečí rychle k občanům, kteří by je neměli možnost například zpozorovat nebo zaslechnout. Město Pardubice je z pohledu nastání mimořádné události velmi specifické a každá informace o tom, kde se nachází hendikepovaná osoba by byla přínosem.

Se stejným problémem se potýká HZS Pardubického kraje, který si také vytvořil vlastní dobrovolnou databázi. Informace o tom, kde se osoba s hendikepem nachází by rozhodně zlepšila a zrychlila průběh záchranné operace. Pro HZS Pardubického kraje ale nejsou tyto informace tolik stěžejní, protože v případě mimořádné události jsou záchranné jednotky připravovány tak, aby dokázaly pomoci všem postiženým osobám a to i osobám s různým hendikepem.

Velmi nedostatečné je i to, že krizový ani havarijní plán města Pardubice se nezabývá problematikou hendikepovaných osob. Pouze v evakuačním plánu je zmínka, že pokud hendikepovaná osoba vlastní vodícího nebo asistenčního psa, má dovoleno si ho vzít sebou. Při posledním nácviku organizované evakuace, nebyl přítomný žádný hendikepovaný s asistenčním nebo vodícím psem, ale při dalším nácviku organizované evakuace v roce 2017, má odbor krizového řízení v plánu tyto osoby s asistenčními a vodícími psy do nácviku zahrnout.

Podle paní J., která by prý mohla mluvit za většinu nevidomých, je vodící pes velkým přínosem. Bez svého vodícího psa by byla nesoběstačná. Tvrdí, že jenom díky vodícímu psu se cítí ve městě Pardubice bezpečně. Ale podotýká, že i když má svého vodícího psa, který ji všude bezpečně provede, tak si není jistá, zda by se zvládla evakuovat v případě vzniku mimořádné situace. Paní J. tvrdí, že asi jako každý hendikepovaný se spíše spoléhá na pomoc rodiny a přátel, ale pro jistotu se zapojila do databáze HZS Pardubického kraje, protože si váží jak své bezpečnosti, tak i bezpečnosti svého vodícího psa.

ZÁVĚR

První část práce si kladla za cíl vymezit definice a druhy zdravotního postižení. V českém právním řádu neexistuje jednotná legální definice osob se zdravotním postižením. Různých definic zdravotního postižení existuje celá řada, každá norma používá pro svou potřebu vlastní vymezení tohoto pojmu. Je známo, že každá zdravotně postižená osoba, ať už zrakově či jinak, má své postižení originální a nelze se na jedno postižení dívat jen z jednoho úhlu pohledu. Podle výzkumu Českého statistického úřadu, který proběhl v roce 2013, lze zhodnotit, kolik žije v České republice hendikepovaných osob a s jakým postižením. [5] Jednou z důležitých otázek v této práci bylo, **zda v České republice existuje databáze osob se zdravotním postižením, která by mohla napomoci k ochraně a bezpečnosti hendikepovaných osob.** Jedinou ucelenou evidenci osob se zdravotním postižením vede Úřad práce ČR a tyto údaje jsou určeny podle zákona o ochraně osobních údajů jen pro účely začlenění a setrvání hendikepovaných občanů na trhu práce a pro statistické účely. [41] Do této databáze nemá přístup Magistrát města Pardubic, ani HZS Pardubického kraje, což je beze sporu ke škodě věci a tyto instituce se tuto problematiku snaží řešit vlastními databázemi, kde je registrace hendikepovaných občanů dobrovolná. I přesto, že jsou tyto informace o jejich postižení velmi důležité, například při vzniku mimořádné události, kdy by byla nutná rychlá evakuace, tak většina hendikepovaných občanů spíše spoléhá na pomoc ze strany rodiny a nerada sděluje citlivé údaje o své osobě, proto registrace do dobrovolných databází využilo jen zanedbatelné množství těchto osob.

Další část této práce se věnuje problematice asistenčních a vodících psů. Asistenční a vodící psi pomáhají zajišťovat bezpečnost hendikepovaných osob v běžném životě. Nejprve se tato kapitola zabývá vybranými definicemi asistenčního a vodícího psa, dále vývojem vztahu člověka a psa s akcentem na canisterapii, historií výcviku asistenčního psa a také tomu nejdůležitějšímu, jak může správně vycvičený asistenční nebo vodící pes pomáhat hendikepované osobě. Rozdělení asistenčních a vodících psů, podle toho, které osobě se zdravotním postižením pomáhají, je pouze teoretické, protože jak bylo výše zmíněno, každá hendikepovaná osoba má různě vážné či kombinované postižení a pes musí být trénován individuálně podle jejich potřeb. Také výběr vhodných kandidátů pro výcvik není snadná záležitost, záleží zde hlavně na rozpoznání vlastností konkrétního psa, než na výběru podle plemena. V české právní úpravě nalezneme mnoho rozdílů mezi vodícím psem, který doprovází osobu se zrakovým postižením a mezi asistenčním psem, který doprovází osobu s jiným než zrakovým postižením. Dílčím cílem této kapitoly bylo tento rozdíl vysvětlit.

Vodící pes pro osoby se zrakovým postižením je financován státem, protože vodící psi jsou uznáni jako kompenzační pomůcka. Všichni ostatní hendikepovaní občané (mimo zrakového postižení) bez ohledu na jejich postižení, nemají nárok na žádný příspěvek na asistenčního psa. Podle paní J. je spravedlivé, že je vodící pes hrazen státem a asistenční pes nikoli, protože výcvik vodícího psa je o dost náročnější a je na něj kladena velká zátěž, vodící pes musí sám přemýšlet, sám vyhodnocovat situace tak, aby nedošlo k újmě na zdraví ani jemu ani jeho majiteli. Na rozdíl od vodícího psa si podle paní J. může i laik vycvičit asistenčního psa sám. Na otázku, **zda může vodící pes napomoci zajištění bezpečnosti osoby se zrakovým postižením**, odpoví podle paní J. každá takhle hendikepovaná osoba stejně. A to že rozhodně ano. Pro paní J. a mnoho dalších nevidomých členů její neziskové organizace je vodící pes velkým přínosem na cestě k nezávislosti na pomoci druhých při pohybu a při zajištění jejich bezpečnosti v běžném životě. Mít vodícího psa znamená pro většinu lidí samostatnost a jistotu v pohybu, pro některé i odložení bílé hole. Vodící pes pomůže překonávat spoustu překážek, a tak je cesta s ním mnohem jistější a bezpečnější, než pouze s holí. Paní J. sama říká, že si neumí představit chodit jen s hůlkou, bez svého vodícího psa by se nikam jít sama neodhodlala.

Předposlední kapitola se věnuje organizacím, které pomáhají hendikepovaným osobám a to neziskovou organizací Helpes, která se zabývá profesionálním výcvikem psů pro všechny druhy zdravotního postižení a organizací TyfloCentrum Pardubice, o.p.s., která poskytuje sociální služby osobám se zdravotním postižením v Pardubickém kraji. Dílčím cílem této kapitoly bylo zjistit nejenom jejich poslání a obecně prospěšnou činnost, ale také to, jak tyto organizace dokážou ekonomicky fungovat a zda je o ně zájem. Z výzkumu vyplynulo, že jsou tyto organizace zcela závislé na finančních příspěvcích od přispěvovatelů. Díky těmto příspěvkům mohou tyto organizace vykonávat svou činnost a pomáhat tak hendikepovaným občanům. Každý rok přibývá více zájemců o vycvičení asistenčního nebo vodícího psa u organizace Helpes a stejně tak i u TyfloCentra Pardubice, o.p.s. přibývá zájemců o jejich služby.

V poslední kapitole jsou prezentovány záznamy řízených rozhovorů se zástupci institucí, které se nejvíce podílejí na zajištění bezpečnosti hendikepovaných osob v Pardubicích. Cílem těchto rozhovorů bylo odpovědět na otázky, **zda mají tyto instituce potřebné informace na zajištění hendikepovaných osob, zda se touto problematikou zabývají a zda ji považují za dostatečně vyřešenou**. Jak bylo zmíněno výše, žádná z těchto institucí nemá přístup do databáze Úřadu práce a tak se tyto instituce snaží vytvořit si vlastní databázi těchto občanů,

aby se v případě mimořádné události mohly lépe připravit. Velmi nedostatečné je ale to, že krizový ani havarijný plán města Pardubic se problematikou bezpečnosti hendikepovaných osob nezabývá. Lze zde najít pouze zmínku, že v případě evakuace, má hendikepovaná osoba právo se evakuovat i se svým vodícím či asistenčním psem. Z odpovědí zástupců těchto institucí vyplývá, že problematiku zajištění bezpečnosti hendikepovaných osob shledávají jako důležitou a budou se nadále snažit tuto problematiku řešit, ať už prostřednictvím upomínek na ministerstvo vnitra nebo zřizováním vlastních dobrovolných databází. Dokonce díky řízenému rozhovoru realizovaného na odboru krizového řízení Magistrátu města Pardubic se vedoucí krizového řízení rozhodl, že se spojí s organizacemi sdružující hendikepované osoby v Pardubicích a bude se snažit do plánovaného nácviku organizované evakuace, která se má konat příští rok, zahrnout hendikepované osoby se svými asistenčními či vodícími psy.

Zjištěné nedostatky řešené zkoumané problematiky v ČR lze shrnout následovně:

- nejednotnost definice osoby se zdravotním postižením,
- chybějící přístup orgánů krizového řízení a složek IZS do evidence osob se zdravotním postižením,
- velké rozdíly mezi pojmem asistenční a vodící pes v české právní úpravě,
- nedostatečné upravení problematiky osob se zdravotním postižením v krizových plánech,
- dosud v Pardubicích nebyly osoby se zdravotním postižením s asistenčními nebo vodícími psy zapojeny do taktických cvičení,
- problematika osob se zdravotním postižením je často opomíjena, ať už v oblasti krizového řízení nebo i v běžném životě.

Pro zlepšení situace hendikepovaných osob v Pardubicích by se měl HZS Pardubického kraje a Magistrát města Pardubic nechat inspirovat projektem HZS Olomouckého kraje „Vzdělávání osob se specifickými potřebami v oblasti ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému“. Přínosem tohoto projektu v Olomouckém kraji bylo, že se této problematice začala věnovat větší pozornost a díky školení hendikepovaných osob se zlepšila jejich připravenost na zvládání mimořádných událostí. Vůbec by nebylo od věci, kdyby se realizoval dokonce celostátní projekt, který by se zabýval bezpečností hendikepovaných osob v běžném životě a zejména při mimořádných událostech. Přínosem projektu by mohlo být, že

by se tato problematika dostala do povědomí všech občanů, ale zejména by upozornila decizní sféru na neopomenutelné momenty, které je třeba ve vztahu k bezpečnosti řešit. To by mohlo vést ke zlepšení bezpečnosti hendikepovaných občanů a jejich připravenosti na zvládání mimořádných událostí v České republice.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Assistance Dogs International: Types of Assistance Dogs [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.assistedogsinternational.org/about-us/types-of-assistance-dogs/>
- [2] Ausbildung und Coaching von Servicehunden Hundetraining und Beratung: Servicehund [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.servicehund.at/>
- [3] Canisterapie: Základní informace o canisterapii [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.elvahelp.estranky.cz/clanky/canisterapie.html>
- [4] Česká průmyslová zdravotní pojišťovna: Duševní nemoci a jejich příčiny [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.cpzp.cz/clanek/2582-0-Dusevni-nemoci-a-jejich-priciny.html>
- [5] Český statistický úřad: Výběrové šetření zdravotně postižených osob - 2013 [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyberove-setreni-zdravotne-postizenych-osob-2013-qacmwuvwsb>
- [6] DIATKA, Kryštof. Tlapkání, čili, Život asistenčního psa. Starý Plzenec: Pomocné tlapky, 2012, 108 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-80-260-4359-1.
- [7] Dobromysl.cz: Klasifikace mentální retardace [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=623>
- [8] FRANČEOVÁ-ABRAHAMOVÁ, Eva a Ivana HUTAŘOVÁ. Co je vlastně asistenční pes?: Japan chin a spol. v životě zdravotně postižených. Praha: SPMP OV Praha 5, 2005, 96 s., xxiii s. barev. obr. příl. ISBN 80-903-7050-0.
- [9] Helpnet.cz: Vnitřní nemoci [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.helpnet.cz/vnitri-nemoci>
- [10] Helppes - centrum výchovy psů pro postižené: asistenční psi pro osoby s tělesným postižením [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.helppes.cz/psi-pomocnici/psi-pomocnici-pro/asistencni-psi-pro-vozickare-a-telesne-postizene/>
- [11] Helppes - centrum výchovy psů pro postižené: Signální psi [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.helppes.cz/psi-pomocnici/psi-pomocnici-pro/signalni-psi-pro-neslysici/>

- [12] Helppees: Centrum výcviku psů pro postižené. Výroční zprávy [online]. [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.helppees.cz/o-nas/vyrocní-zpravy/>
- [13] IFauna: Původ a domestikace psa [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.ifauna.cz/psi/clanky/r/detail/4270/puvod-a-domestikace-psa>
- [14] Informační systém pro zdravotně postižené: Mezinárodní klasifikace ICF [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.infoposel.cz/index.php?idm=clanky&idr=7&idc=1030018280>
- [15] Integrovaný portál MPSV: Definice osob se zdravotním postižením [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zamestnaniosob/definiceozp>
- [16] INTERNATIONAL GUIDE DOG FEDERATION [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.igdf.org.uk>
- [17] Klub držitelů vodicích psů SONS ČR: Mistrovství republiky ve výkonu vodicích psů [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://kdvp.brailnet.cz/mistrov.php>
- [18] Klub držitelů vodicích psů SONS ČR: Z historie výcviku vodicích psů u nás [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://kdvp.brailnet.cz/histor_cr.php
- [19] KUNTOVÁ, Daniela. Psi: teorie, praxe, atlas plemen. České Budějovice: Dona, 1995, 197 stran. ISBN 80-854-6361-X.
- [20] Léčebné působení zvířat na naše zdraví i psychiku: Spektrum zdraví [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.spektrumzdravi.cz/lecebne-pusobeni-zvirat-na-nase-zdravi-i-psychiku>
- [21] Logoped Online: Vady a poruchy sluchu [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.logopedonline.cz/vady-sluchu/vady-a-poruchy-sluchu.html>
- [22] Logoped Online: Vady řeči [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.logopedonline.cz/vady-rci.html>
- [23] MICHALÍK, Jan. Zdravotní postižení a pomáhající profese. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 511 s. ISBN 978-80-7367-859-3.
- [24] Ministerstvo práce a sociálních věcí: Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10775/umluva_info_160511.pdf

- [25] Můj pes - vše o psech: Asistenční, signální a canisterapeutický pes [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.muji-pes.cz/zivot-se-psem/asistencni-signalni-a-canisterapeuticky-pes-1109.html>
- [26] MÜLLER, Oldřich. Terapie ve speciální pedagogice. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7.
- [27] Pomocné tlapy o.p.s.: Asistenční psi [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.pomocnetlapy.cz/cz/o-asistencnich-psech/asistencni-psi/asistencni-psi-42.html>
- [28] Prace.cz: Kdo je člověk se zdravotním postižením? [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.prace.cz/poradna/prakticke-rady/detail/article/kdo-je-clovek-se-zdravotnim-postizenim/>
- [29] RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. Speciální pedagogika. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 290 s. ISBN 80-244-0646-2.
- [30] Středisko výcviku vodících psů SONS ČR: vodící psi [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.vodicipsi.cz/>
- [31] Šance dětem: Charakteristika kombinovaného postižení [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/deti-s-kombinovanim-postizenim/charakteristika-kombinovaneho-postizeni.shtml>
- [32] TAGGART, Caroline. Encyklopedie psů. České vyd. 1. Praha: Jan Vašut, 2002, 190 s. ISBN 80-723-6032-9.
- [33] TyfloCentrum Pardubice: Poskytovatel sociálních služeb pro lidi se zrakovým postižením v Pardubickém kraji. Výroční zprávy [online]. [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.tcpce.cz/doc.html>
- [34] Tyfloemployability: O zrakových vadách [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.tyfloemploy.org/o-zrakovych-vadach>
- [35] Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR: PORUCHY DUŠEVNÍ A PORUCHY CHOVÁNÍ (F00–F99) [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F00-F99.html>

- [36] VELEMÍNSKÝ, Miloš. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. České Budějovice: Dona, 2007, 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.
- [37] VÍTKOVÁ, Marie. Paradigma somatopedie. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 140 s. ISBN 80-210-1953-0.
- [38] Vodící pes: Pes pomůže [online]. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: http://www.pes-pomuze.com/vodici_pes.html
- [39] Vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných
- [40] Vyhláška č. 182/1991 Sb., Vyhláška ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení
- [41] Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů
- [42] Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- [43] Zákon č. 245/1992 Sb., Zákon České národní rady na ochranu zvířat proti týrání
- [44] Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů
- [45] Zákon č. 384/2008 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony
- [46] Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- [47] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání
- [48] Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích
- [49] Zákony pre ľudí: zákon č. 195/1998 Sb. o sociálnej pomoci [online]. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1998-195>
- [50] Žiju s handikepem: Rozdělení zdravotně postižených osob do skupin [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.zijushandicapem.cz/clanky/zamestnani/rozdeleni-zdravotne-postizenych-osob-do-skupin.html>
- [51] Žirafoviny: Svět sluchového postižení [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.zirafoviny.cz/modules/news/article.php?storyid=52>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A	Požadavek na zajištění zvláštní péče
Příloha B	Projekt HZS Olomouckého kraje: „Vzdělávání osob se specifickými potřebami v oblasti ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému“
Příloha C	Dopisy od Helppees

STATUTÁRNÍ MĚSTO PARDUBICE
Krizový štáb obce s rozšířenou působností

POŽADAVEK NA ZAJIŠTĚNÍ ZVLÁŠTNÍ PÉČE

Informace odešlete nebo osobně odevzdejte na magistrát města nebo na nejbližší úřad jakéhokoli městského obvodu

Název a adresa úřadu: Statutární město Pardubice, magistrát města, oddělení krizového řízení, nám. Republiky 12, 530 21 Pardubice

Telefon: 466 859 604, 466 859 601, 466 859 602 E-mail: krizove@mmp.cz

Fax: 466 535 643 Datová schránka: ukzbx4z

Údaje o osobě vyžadující zvláštní péči:

1. Příjmení, jméno a datum narození:
2. Adresa místa bydliště:
3. Jiné důležité údaje:
4. Kontaktní údaje:

Údaje o osobě blízké, která bude o evakuaci také vyrozuměna:

5. Příjmení, jméno:
6. Adresa místa bydliště:
7. Jiné důležité údaje:
8. Kontaktní údaje:

Požadavky v případě nařízené evakuace (pokud v bodu 9. vyberete možnost NE, nevyplňujte body 9.1 a 9.2):

9. V případě evakuace využiji evakuace organizované:
9.1. navrhovaný způsob dopravy:
9.2. požadavek na hospitalizaci po dobu evakuace:

Podpis:

Příloha B

HZS Olomouckého kraje

Na HZS Olomouckého kraje jsem se zajímala pouze o projekt „Vzdělávání osob se specifickými potřebami v oblasti ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému“, který byl realizován v roce 2014.

Na území města Olomouc byl realizován projekt „Vzdělávání osob se specifickými potřebami v oblasti ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému“ pro osoby nevidomé a slabozraké, osoby s poruchou sluchu, tělesně postižené a osoby s kombinovaným postižením. Projekt byl v první etapě zaměřen na poskytnutí informací v oblasti ochrany obyvatelstva při vzniku mimořádných událostí nebo krizových situací a také informací v oblasti požární ochrany. Příslušníci oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení Hasičského záchranného sboru Olomouckého kraje (dále jen HZS Olomouckého kraje) zpracovali prezentace zaměřené na specifickou skupinu posluchačů, jako jsou nevidomí, neslyšící a tělesně postižení, a připravili přednášky na témata přímo se dotýkající těchto osob. Každá přednáška byla vždy specificky upravena pro danou skupinu hendikepovaných na základě konzultace s pracovníky, kteří se profesionálně věnují osobám se specifickými potřebami.

Na přednášky navazovalo taktické cvičení jednotek požární ochrany stanice Olomouc na téma „Požár objektu“, kdy byla provedena evakuace účastníků přednášek a zaměstnanců zařízení ze zakouřeného prostoru v evakuačních maskách. O plánované evakuaci neměli hendikepované osoby žádné informace. Vše bylo co nejvíce přiblíženo reálné situaci, včetně použití vyvíječe mlhy pro ztížení orientace evakuovaných osob i zasahujících hasičů. Obavy z reakce účastníků na nenadálou událost se ukázaly jako zbytečné a praktická evakuace s možností vyzkoušet si použití ochranných prostředků měla kladnou odezvu. Na provedenou evakuaci a vyvedení osob z ohrožených prostor navazovala diskuze k zodpovězení otázek vzniklých souvislostí s předchozí přednáškou a evakuací.

Dále se také hendikepované osoby mohly přihlásit na prohlídku a prezentaci činnosti příslušníků HZS Olomouckého kraje na stanici Olomouc. Zde se jednotlivé skupiny hendikepovaných osob seznámily s výjezdovou technikou hasičů, dále následovala prohlídka operačního a informačního střediska HZS Olomouckého kraje, kde byla předvedena praktická ukázka příjmu a odbavení žádosti o pomoc v případě, že o ni žádá slabozraká nebo nevidomá osoba. Při ukázce pro neslyšící osoby byl proveden praktický postup při obdržení „sms“ zprávy od účastníka, který zaregistroval číslo svého mobilního telefonu na operačním a

informačním středisku HZS Olomouckého kraje pro případ tísňe. Po prohlídce pracovišť stanice Olomouc následovaly besedy, kde zaměstnanci zodpovídali dotazy od návštěvníků v oblasti ochrany obyvatelstva, požární ochrany a integrovaného záchranného systému.

V rámci druhé etapy projektu zpracovali příslušníci HZS Olomouckého kraje ve spolupráci s odborem ochrany obyvatelstva Magistrátu města Olomouc a s organizacemi sdružující hendikepované osoby, jako je například Tyfloservis, o.p.s. a SONS příručku pro slabozraké a nevidomé pod názvem „Příručka pro zrakově postižené – mimořádné události“. V příručce jsou uvedeny zejména rady a doporučení, jak se zachovat v případě požáru budovy, nebo jak reagovat na nebezpečí při vzniku mimořádných událostí. Obsah byl upraven v návaznosti na specifické potřeby slabozrakých a nevidomých občanů.

Při přípravě popisu jednotlivých témat se projevilo zejména rozdílné vnímání jednoduchých situací z pohledu většinové populace a nevidomých spoluobčanů. Díky spolupráci při tvorbě příručky s odborníky, kteří se problematikou osob se zrakovým postižením zabývají profesionálně, vznikla publikace, která bude přínosem při vzdělávání i samotnému řešení mimořádných událostí nebo krizových situací spojeném s poskytováním pomoci uvedené skupině osob.

Příručka je v tištěné podobě a perforovaná braillovým písmem. Celkem bylo zhotoveno 50 výtisků. Distribuce příruček byla provedena ve spolupráci se sdružením SONS a TYFLOSERVIS, o.p.s. Část bude dostupná klientům v uvedených střediscích a v knihovnách. HZS Olomouckého kraje se finančně podílel na vydání příruček částkou více než 11 tisíc korun.

Přínosem projektu je zejména to, že se této dříve opomíjené problematice začala věnovat v Olomouckém kraji pozornost. Projekt dále umožnil zlepšení systému vzdělávání spoluobčanů s určitým omezením v oblasti ochrany obyvatelstva a jejich připravenost na zvládání mimořádných událostí nebo krizových situací. Pro HZS Olomouckého kraje tímto projektem vznikla možnost ověřit si znalosti uvedených skupin hendikepovaných občanů a realizovat další podněty při rozvíjení oblasti vzdělávání a přípravy praktických ukázek a cvičení se zapojením osob se zdravotním postižením.

Poděkování dárcům, kteří přispěli na výcvik asistenčního psa Arnieho

Chtěla bych moc poděkovat dárcům – paní Báře Nesvadbové a Olze Dvořák, společnosti ISOTRA a. s. a dárcům ve fundraisingovém projektu za to, že přispěli na výcvik mého asistenčního psa Arnieho. Velice si toho vážím, protože i díky Vám ho můžu mít nyní doma.

Před 11 lety jsem utrpěla úraz, po kterém jsem zůstala ochrnutá na dolní část těla. Kvůli svému zdravotnímu stavu mnoho úkonů sama nezvládnou, ale Arnie je zvládne hravě. Naučil se to v organizaci Helppees, která ho pro mě vycvičila. Podává mi věci ze skříňky, jídlo z lednice, pomáhá mi se svlékáním bundy, svetru, čepice a rukavic, když přijdeme z procházky, otevírá a zavírá dveře, rozsvěcí i zhasíná světlo a podá mi zvonící telefon, když mi někdo volá. Pomáhá mi také tím, že si mi lehá na nohy a zahřívá je svým tělem, protože v souvislosti s mým postižením v nich mám nekontrolovatelné křeče. Když si v tu dobu Arnie na moje nohy lehne, tak se křeče zmírní nebo pro tu chvíli, kdy mi leží na nohou, ustanou.

Nyní ho mám doma měsíc od předání a skvěle si spolu rozumíme. Je pro mě také obrovskou psychickou podporou v mé nelehké životní situaci. Od té doby, co ho mám doma, jsem strašně psychicky pookřála. Ráda si s ním hraji, vymýšlím pro něho různé hlavolamy, jezdím s ním na procházky a pozoruji jeho šťastný výraz v obličeji. Uklidňuje mě už jen to, když ho hladím. Moc ráda jezdím na výlety a vždy se těším, že na ně můžeme s Arniem vyrážet spolu. Arnie je následníkem po mé bohužel již zesnulé asistenční fence Brendě, která mi pomáhala téměř 9 let a díky níž si už život bez psa nedokážu představit.

Doufám, že nás s Arniem čeká dlouhý život, kdy tu budeme jeden pro druhého, a že ho prožijeme co nejšťastněji. Posílám Vám i společné fotky mne a Arnieho, abyste se mohli podívat, jak nám to spolu sluší.

13. května 2015

Vaše vděčná klientka Věra Janoščíková

**Pomozte nám, prosím, vrátit také dalším lidem s těžkým zdravotním postižením chuť do života a vycvičit pro ně profesionální pomocníky a spolehlivé životní průvodce – asistenční psy!
Vaše organizace Helppees.**

HELPPES - Centrum výcviku psů pro postižené, o.p.s.
č.p. 147, 252 05 Hvozdnice
Telefon: 226 258 101
Email: pomahame@helppes.cz
www.helppes.cz

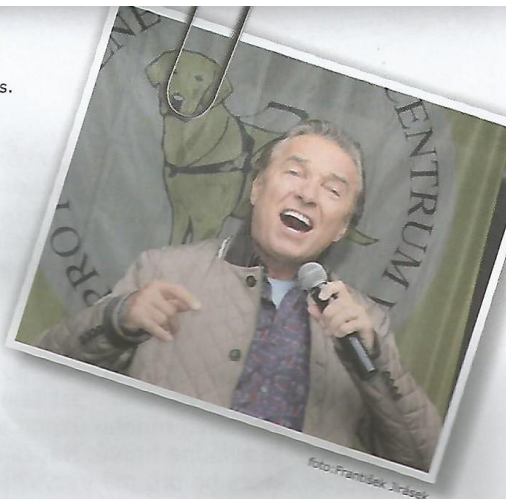

foto: František Jirásek

V Praze dne 12. srpna 2015

Vážená paní Tříletá,

dovolte, abych Vás prostřednictvím tohoto dopisu osobně pozvala 12. září 2015 na SUPERDEN - slavnostní promování úspěšných absolventů naší „Helppsí akademie“. Jde o jediné veřejné „promoce“ psích pomocníků v České republice.

Také letošní SUPERDEN se bude konat ve výcvikovém areálu HELPPES v Praze 5 – Motole, Plzeňské ulici (zastávka tramvaje Hotel Golf).

Název naší akce není náhodný. Naším posláním je vycvičit takové psy, kteří se díky svým schopnostem a dovednostem stanou pro své nové majitele – lidi s těžkým zdravotním postižením – SUPERPSY, tedy jejich nenahraditelnou životní oporou.

Nejen v mých očích jste proto Vy, vážená paní Tříletá, svým způsobem SUPERHRDINOU! Bez Vaší finanční podpory by totiž náročný výcvik pejsků v „Helppsí akademii“ často nebyl možný.

Právě z tohoto důvodu jsou naše výborné výsledky také Vašími! Úspěch našich asistenčních psů a radost jejich majitelů, jimž vracejí chuť do života, je i Vaší nádhernou vizitkou!

Zůstaňte nám, prosím, nadále věrni! Jedině s přispěním lidí, jako jste Vy, můžeme připravovat psy na náročnou službu lidem s těžkým zdravotním postižením.

Děkuji Vám, vážená paní Tříletá, za podporu a těším se s Vámi na viděnou na SUPERDNU 2015!

Zuzana Daušová
Zuzana Daušová
ředitelka a vedoucí výcviku